

NÕVA VALLA
ÜLDPLANEERINGU
KESKKONNAMÕJU
STRATEEGILISE HINDAMISE
ARUANNE

TALLINN 2006-2009

EESSÕNA

Nõva vald on 16. jaanuaril 1992 a moodustatud omavalitsusüksus, mis asub Lääne maakonna kirdeosas. Valla pindala on 129,6 km². Nõva valla keskus on Nõva küla, mis asub Haapsalust 48 km kaugusel ja Tallinnast 81 km kaugusel.

Nõva valda läbivad kolm riigi kõrvalmaanteed: Harju-Risti–Riguldi–Võntküla, Vaisi–Kuijõe ja Nõva–Rannaküla maantee, neist viimane jääb kogu ulatuses Nõva valla piiresse. Riigiteede pikkus vallas on kokku 29,22 km, sellest kõvakattega 6,35 km. Nõva valla munitsipaalomandis olevaid teid on kokku 15,3 km, mis kõik on katteta ehk kruusteed.

Valda kuulub 8 küla: Nõva, Rannaküla, Variku, Vaisi, Nõmmemaa, Hindaste, Tusari ja Peraküla. Tiheasustusalasid Nõva vallas ei ole määratud. Kompaktse hoonestusega alad ning detailplaneeringu kohustusega alad on üldplaneeringu järgi Nõva, Rannaküla, Vaisi ja Variku küla keskused.

Valla elanike arv oli 01.08.2006.a seisuga 464, neist mehi 231 ja naisi 233. Keskmise rahvastiku tihedus on 3,6 in/ km². Ligikaudu 74% rahvastikust elab kolmes suuremas külas (Nõva, Rannaküla ja Variku).

Nõva vald on analoogne omavalitsus teiste Eesti maapiirkondade kõrval. Niigi vähene ja vähenev elanike arv ning üldine sotsiaalmajanduslik olukord on iseloomulik tänase Eesti maapiirkondadele. Tööealise elanikkonna (20-64 aastased) suuruseks on Nõva vallas 2007. aastal 265 inimest, see tase on püsinud praktiliselt muutmatuna aastast 2004.

Nõva valla eripäraks on hajaasustus. Samuti on vald piiratud looduskaitse- ja *Natura* 2000 võrgustiku aladega. Kaitsealuste alade rohkus (35% territooriumist) peegeldub ka omavalitsuse arenguvalikutes.

On ootuspärane, et iga kohaliku omavalitsuse areng peab sammu riigi arenguga. Nagu kogu Eesti riigile, avardas Euroopa Liiduga liitumine ka Nõva valla võimalusi, esmajoones võimaluses hankida toetust Euroopa Liidu arenguabi ühtlustusfondist. Projektide, millede rahastamiseks abi taotleda, genereerimise eelduseks on aga vajalike arengudokumentide olemasolu. Sealhulgas on valla üldplaneeringu olemasolu väga tähtis.

Vastavalt *planeerimisseaduse* §45 pidi igal vallal olema 2007.aasta 1.juuliks kehtestatud üldplaneering, mis on aluseks detailplaneeringutele ning maakorraldusele hajaasustuses. Üldplaneeringu olemasolu hõlbustab vallas:

- tagada oma territooriumi mitmekülgne areng;
- kaasata arengu kavandamisse kohalike inimeste initsiatiivi ja teadmisi;

- tagada loataotluste kiire ja asjatundlik käsitlemine (detailplaneeringu lähteülesannete väljastamine, projekteerimistingimused, ehitus-, kasutus- ja kaevandamisload);
- lihtsustada muude edasiste otsuste tegemist.

Nõva vallal on uuendatud arengukava aastateks 2007-2017. Üldplaneering koostatakse eesmärgiga toetada valla arengukava ja näidata võimalusi valla territooriumi kasutamises pikemas perspektiivis. Nõva valla üldplaneering on seega valla arengukava juurde kuuluv ja seda täiendav planeeringulise suunitlusega kompleksne projektmaterjal, mille abil omavalitsus määratleb valla edasise arengu visioonid ja strateegia. Ehitustegevus valla tihehoonestusega piirkondades saab toimuda ainult üldplaneeringu alusel koostatud detailplaneeringute järgi.

Üldplaneeringu ja tema keskkonnamõju strateegiline hindamine on algatatud valla volikogu otsustega. Nõva vallavolikogu võttis 18. detsembril 2003. a vastu otsuse nr 30 "Ajutise komisjoni moodustamine Nõva valla üldplaneeringu koostamise ajaks" ja 11. märtsil 2004. a otsuse nr 13 "Nõva valla üldplaneeringu algatamine". KSH algatati 16. veebruaril 2006. a. vallavolikogu otsusega nr 6, kui oli näha, et algatatud planeeringut ei jõuta kehtestada enne 21. juulit 2006. a.

Üldplaneeringu koostati Nõva vallavalitsuse poolt, nõustajaks ning ÜP seletuskirja ettevalmistajaks oli alates 2007. aastast A&L Management Eesti AS. Edaspidi arendati seda edasi valla enda jõududega.

Üldplaneeringu keskkonnamõju hindamist teostas AS Pöyry Entec, hindamist juhtis keskkonnaekspert Mihkel Vaarik (litsents KMH 001), samuti osalesid planeeringuspetsialist Valdeko Palginõmm ja KSH ekspert Jüri Teder, kes on olnud tegevad mitme Läänemaa omavalitsuse üldplaneeringu koostamisel ja KSH läbiviimisel.

Käesolev strateegilise keskkonnamõju hindamise aruanne on üldplaneeringu dokumentatsiooni lisa ning pole mõeldud kasutamiseks sellest eraldi.

On oodata, et üldplaneering pakub huvi järgnevalt loetletuile: Eesti Vabariik (Keskkonnaministeeriumi Läänemaa Keskkonnateenistus, Riikliku Looduskaitsekeskuse Hiiu-Lääne regiooni keskus), Lääne Maa-valitsus, Nõva valla elanikud ja omavalitsusorganid, naabervaldade vallavalitsused, aga samuti valla äriühingud ja ettevõtjad, üldsus ning mittetulundusühingud.

SISUKORD

EESSÕNA.....	2
1. KESKKONNAMÕJU STRATEEGILISE HINDAMISE EESMÄRK JA SISU.....	6
1.1 LÄHTEKOHT.....	6
1.2 ÜLDPLANEERINGU KOOSTAMISE JA KESKKONNAMÕJU STRATEEGILISE HINDAMISE ALUS	6
1.3 KESKKONNAMÕJU STRATEEGILISE HINDAMISE EESMÄRK JA SISU.....	8
1.4 KSH METOODIKA JA KOGU PROTSESSI KORRALDUS.....	8
2. OLULISIM TAUSTAMATERJAL	11
2.1 NÕVA VALLA ARENGUEESMÄRGID TAUSTAMATERJALIDES	11
2.1.1 Nõva Valli arengukava 2007-2017	11
2.1.2 Läänemaa keskkonna arengukava 2006-2015.....	12
2.1.3 Teemaplaneering Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused.....	13
3. ÜLDPLANEERINGU SEOTUS MUUDE STRATEEGILISTE PLANEERIMISDOKUMENTIDE KESKKONNAKAITSELISTE ASPEKTIDEGA.....	15
3.1 EUROOPA LIIDU PLANEERINGU DOKUMENDID	15
3.2 ÜLEEUROOPALINE NATURA 2000 VÕRGUSTIK	16
3.3 EESTI TASAND	16
3.3.1 Eesti Natura 2000 ja looduskaitse.....	17
4. MÕJUTATAVA KESKKONNA ÜLDKIRJELDUS.....	18
4.1. LÄHTEKOHT KIRJELDUSEKS.....	18
4.2 NÕVA VALLA KESKKONNAST.....	18
4.2.1 Valli territooriumile jäävast looduskeskkonnast.....	19
4.3 KOHALIKU KESKKONNASEISUNDI VÕIMALIKUD MÕJUTAJAD	20
5. ÜLDPLANEERINGU KOOSTAMIST MÕJUTAVAD ARENGUALTERNATIIVID.....	22
5.1 LÄHTELOUKORD	22
5.2 ALTERNATIIVIDE VÕRDLEMINE.....	22
5.3 PARIMA ALTERNATIIVI KIRJELDUS.....	25
5.4 ARENG ÜLDPLANEERINGU PUUDUMISEL JA SELLE PROGNOOSITAV MÕJU	25
6. HINNANG ÜLDPLANEERINGU RAKENDAMISEST TULENEVALE KESKKONNAMÕJULE.....	27
6.1 KESKKONNAMÕJU ÜLDINE KVALIFITSEERIMINE	27
6.2 PLANEERINGULAHENDUSTE MÕJUST.....	29
6.4 VÕIMALIK MÕJU NATURA 2000 VÕRGUSTIKU ALADELE.....	33
7. MEETMED ÜLDPLANEERINGU ELLUVIIMISEGA KAASNEVA KESKKONNAMÕJU LEEVENDAMISEKS.....	34
7.1 ÜLDPLANEERINGUGA SEATAVAD MEETMED.....	34
7.2 TÄIENDAVID MÕJU LEEVENDAMISE MEETMED	34
8. KESKKONNAMÕJU STRATEEGILISE HINDAMISE KORRALDAMINE.....	35
9. RASKUSED-TAKISTUSED KESKKONNAMÕJU STRATEEGILISE HINDAMISE ARUANDE KOOSTAMISEL.....	37
10. ÜLDPLANEERINGU LAHENDUSTE KESKKONNAMÕJU SEIREKS KAVANDATAVAD MEETMED JA INDIKAATORID.....	39
11. KOKKUVÕTE.....	41
12. KASUTATUD MATERJALID	45
12.1 KAVAD, PLANEERINGUD MONOGRAAFIAD, ARUANDED JNE.....	45
12.2 ÕIGUSAKTID	46

LISA 1. ÜLDPLANEERINGU KSH PROGRAMM KOOS LISADEGA

LISA 2. KSH PROGRAMMI HEAKSKIIDUKIRI

LISA 3. KSH ARUANDE AVALIKUSTAMISE TEATED

LISA 4. KSH ARUANDE AVALIKU ARUTELU PROTOKOLL KOOS OSALEJATE NIMEKIRJAGA

1. KESKKONNAMÕJU STRATEEGILISE HINDAMISE EESMÄRK JA SISU

Nõva valla ruumiliseks ja territoriaalseks arenguks koostatava üldplaneeringu (ÜP) keskkonnamõju strateegilise hindamine toetub planeeringuhierarhias kõrgema tasandi planeeringule ja Nõva valla arengukavale aastateks 2007-2017, mis annavad ÜP koostamise strateegilise aluse.

Kõrgema tasandi planeeringu – Lääne maakonnaplaneeringu eesmärk on määrata läbi maakonna territooriumi üldistatud lahendamise asustuse areng ja olulisemad maakondlikud infrastruktuuri objektid ning nende asukohad. Antud dokument on loonud eeldused Nõva valla arenemiseks, kusjuures arenemise üks võti on maakonnaplaneeringu lahendustes olevate võimaluste oskuslik kasutamine.

1.1 Lähtekoht

Nõva valla on koostatud uus arengukava (2007-2017) (<http://www.novavald.ee>). Kava koostajate realistlik visioon tulevikust on, et vald säilib omavalitsusüksusena, jätkub põhihariduse andmine, säilib hajaasustus, kohaliku ettevõtluses osutatakse turismiteenust, jätkub ettevõtlus, sujub võrdväärne koostöö naaberomavalitsustega ja muud piirkonnale omased arengud. Aastal 2017 on Nõva vald elujõulise kogukonnaga ja aktiivse omavalitsusega jätkusuutlik vald Põhja-Läänemaal, mis on hästi ühendatud muu maailmaga, kus on kaunis loodus, kus meelsasti puhatakse ning kuhu tahetakse rajada kodu.

Olgugi, et valla rahvaarv on lähenenud kriitilise piirini, on kavas jätkuvalt toimida haldussuutlikuna ja kohalike elanike soove arvestavalt ning säästva arengu printsiipe järgiva arenemisvõimelise haldusüksusena. Nõva valla elanikkonna huve silmas pidades on omavalitsusliku staatuse säilitamine valla jaoks üks põhilistest strateegilistest eesmärkidest. Nõva valla liitumine mõne naabervallaga ei saa toimuda ilma vastava rahvaküsitluseta.

1.2 Üldplaneeringu koostamise ja keskkonnamõju strateegilise hindamise alus

Üldplaneeringu koostamise aluseks on *planeerimisseadus*. Seaduse § 8 lõige 3 ütleb, et üldplaneering:

- kujundab ja suunab ruumilist arengut seades seejuures tingimusi ja piiranguid arengut saatvatele majanduslikele, sotsiaalsete ja kultuurilistele mõjudele;
- seab tingimusi keskkonda säästvaks ja tasakaalustatud tegevusteks, ennekõike maa- ja veealade kasutamiseks;
- määrab tiheasustusega alad ja detailplaneeringu koostamise kohustusega alad ning juhud;

- määrab miljööväärtuslikud alad, põllumaad, pargid, haljasalad ja näitab võimalused maastikuelementidele ja looduskooslustele kaitse- ja kasutamistingimuste seadmiseks;
- näitab roheline võrgustiku paiknemist;
- määrab teede, tänavate asukohad ja liikluskorralduse üldised põhimõtted ning tehnovõrkude trasside ja tehnoarajatiste asukohad;
- määrab puhke- ja virgestusalad;
- täpsustab ranna ja kalda piiranguvööndid ning ehituskeeluvööndid.

Joonis 1 Üldplaneeringuga käsitletav Nõva valla territoorium

Üldplaneeringu eesmärk on planeeritava territooriumi arengu põhisuundade ja tingimuste määramine ning aluste ettevalmistamine detailplaneeringute koostamiseks. Sisuliselt on eesmärk muuta valla areng juhuslikult toimuvate muutuste kogumist sihipäraselt toimuvaks muutuste reaks.

Keskkonnamõju strateegilise hindamise õiguslikuks aluseks on *keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus* (edaspidi lühend *KMHS*). Keskkonnamõju strateegiline hindamine on kindlate tegevuste jada alates mõju hindamise vajaduse tuvastamisest ja hindamise algatamisest kuni strateegilise planeerimisdokumendi (konkreetsel juhul omavalitsuse üldplaneeringu) kehtestamise otsuse avalikustamiseni.

1.3 Keskkonnamõju strateegilise hindamise eesmärk ja sisu

KSH üldised eesmärgid on:

- rakendada keskkonnaalast kaalutlemist üldplaneeringu koostamisel;
- tagada kõrgetasemeline keskkonnakaitse;
- edendada säästvat arengut valla maakasutuses ja ehitustegevuses.

Eesmärgid omavalitsusüksuse üldplaneeringu juures on:

- saavutada üldplaneeringu lahenduste kooskõla kohalike keskkonnavõimalustega;
- aidata kaasa valla elanikkonna hoiakute kujunemisele omavalitsuse arengu väljavaadete osas;
- olla volikogule abivahendiks edasiste planeeringute kehtestamisel.

1.4 KSH meetodika ja kogu protsessi korraldus

Keskkonnamõju hindamisel peaks tavaliselt kulgema kaks samaaegset tegevust – planeeringulahenduste analüüsimine ja hindamine ning hindamise korraldamise formaalsed protseduurid nagu teadete koostamine ja avaldamine, dokumentide avalikustamine, avalikud arutelud (*Tõnis Põder. Keskkonnamõju ja keskkonnariski hindamine. Käsiraamat. Tallinn 2005*). Hindamine on analüüside-otsuste jada, kus tehakse valikuid nii planeeringulahenduste kui ka selle alternatiivide poolt tekitatava keskkonnamõju vahel eesmärgiga saada keskkonda säästvam planeeringulahendus.

Hindamisel kirjeldatakse tavaliselt taustakeskkonda, prognoositakse tegevuste (kui on, siis erinevate lahenduste) keskkonnamõju, otsitakse negatiivsele mõjule leevendusvõimalusi või nende puudumisel uusi alternatiive, võrreldakse neid avaldatava mõjus aspektist ja tehakse valik ühe kasuks ning põhjendatakse seda.

Antud juhul oli valla ÜP koostamine kaootiline ja sellest tulenevalt ka KSH koostamine raskendatud seoses valla poolse info lünklikkuse ja ebahütlusega. Vallavalitsus asus AS-ga Pöyry Entec läbirääkimistesse KSH koostamiseks juba detsembris 2005.a. Pikka aega üritati seejärel vallavalitsuse enda töötajate poolt ÜP lahendusi välja töötada, kuid tulutult ning selle tõttu jäi ka seisma KSH protsess. Koostati vaid esialgne KSH programm ning küsiti selle kohta arvamusi ja ettepanekuid Lääne Maavalitsuselt, Läänemaa Keskkonnateenistuselt, Riikliku Looduskaitsekeskuse Hiiu-Lääne regioonist ning Eesti Keskkonnaühenduste Kojalt. Seisukohad saadi vaid kahelt esimeselt (Lisa 1 KSH programmi lisad).

2007.aastal jõudis vald arusaamisele, et oma jõududega ÜP valmis ei saada. ÜP seletuskirja teksti kokkukirjutamiseks palgati A&L Management Eesti AS, üldplaneeringu kaardimaterjal valmistati ette ikkagi valla (maakorraldaja) poolt.

Alles 2007. aasta kevadsuvel hakkas KSH objekt selginema ning oli võimalik koostada KSH programm ning see avalikustada vastavalt nõuetele. Läänemaa Keskkonnateenistus kiitis Nõva valla ÜP KSH programmi heaks oma kirjaga 08.06.2007 nr 35-12-1/25539.

Seejärel seisis KSH hindamine pikka aega objektiivsete ja subjektiivsete tegurite tõttu. 2008. aastal jõudis hindajani ka vahepeal täiendatud alginfo ning ÜP eskiis. Kuna enamus kooskõlastusi oli ÜP eskiisprojektile saadud ja need olid positiivsed, siis otsustati KSH aruanne panna avalikule väljapanekule koos KSH aruandega. Nõva valla ÜP KSH esialgse aruandega (koos ÜP projektiga) oli võimalik tutvuda valla kodulehel ja kohapeal ning ettepanekuid esitada 07.04-05.05.2008.a (Lisa 3). Aruande avalik arutelu toimus 13.05.2008.a Nõva vallamajas (Lisa 4).

Nõva valla üldplaneeringu koostamisel ei saa rääkida tavapärasest planeerija ja keskkonnaeksperti pidevast koostööst. Üldjuhul koostab planeerija lahendusi tellija seisukohti ja soove arvestades, keskkonnaekspert analüüsib aga neid lahendusi püüdes prognoosida lahenduste olulist keskkonnamõju. Negatiivse mõju leidmisel peaks ta koheselt juhtima planeerija tähelepanu sellele või otsima koos planeerija/omavalitsusega paremat keskkonnasõbralikumat lahendust või pakkuma omapoolseid lahendusi olulise mõju leevendamiseks. Antud juhul tegi planeeringu konsultant oma töö valmis, andis vallale üle ning siis vald pärast selle aktsepteerimist andis planeeringulahenduse mõne aja pärast keskkonnamõju hindajale tutvumiseks. Isegi arvestades väikese valla võimalusi, alternatiivide vähesust ja tegelikke arenguid ning kahtlemata minimaalseid ÜP elluviimisest tulenevaid negatiivseid keskkonnamõjusid, ei saa seda pidada heaks planeeringutavaks. **Sellise koostöö valguses on keeruline aruandes täita Läänemaa Keskkonnateenistuse poolset nõuet (kiri 05.05.2008 nr 35-11-1/17608 ÜP kooskõlastamata jätmise) kirjeldada teavet, mille alusel valiti alternatiivsed arengustenaariumid ning kuidas parim arengustenaarium saadi.** Üldplaneeringu protsessi kulgemist pole ÜP dokumentatsioonis täpselt välja toodud. On teda, et planeeringu koostamise ajaks moodustas volikogu 2003.a koos seis ajutise komisjoni, mis pidas koosolekuid näiteks kaluritega, ettevõtjatega ning põllumeestega ning suheldi maakonna ametiasutuste ja vallas tegutsevate suuremate ettevõtetega. 2004. aasta suvel jagati laiali ligi paarsada küsitluslehte, millest tagastati 45.

Konkreetsemad ja olulisemad otsustuskohad ÜP eskiisis kaaluti siiski läbi (valla sisestel) töökoosolekutel, kuhu küll paraku vajaliku ressursi puudusel keskkonnamõju hindajat ei kaasatud. Olulised huvigrupid, kelle soovil oleks osutunud vajalikuks koostada ühe ÜP eskiislahenduse asemel mitu planeerimisettepanekut, puudusid. Selline vajadus tekib aga ainult siis, kui ühe ja sama ala arendamiseks on välja pakutud lahknevaid ideid. Nõva vallas oli raskusi leida igale alale ühtegi arenguideed tulevikuks, sest utoopilisi/läbimõtlemita lahendusi pole mõtet pakkuda. Liiatigi peaks neid kõiki ka KSH käigus hindama ning seda tegema detailsemalt kui on

ÜP enda üldistustase. Väikesele vallale käib see kõik üle jõu, kuigi arenguperspektiivi võib isegi olla. Kui omavalitsuse territooriumi osa või eluvaldkonna probleeme on vaja kaugemas tulevikus lahendada detailiselt, tuleb selleks leida teisi väljundeid (näiteks valla osa üldplaneering, detailplaneering või konkreetne arengukava).

Valla väikesearvuline rahvas on korduvatele üleskutsetele valla infolehes ja interneti kodulehel üldplaneeringu protsessis kaasa lüüa reageerinud suhteliselt passiivselt. On korraldatud paar avalikku üldplaneeringu arutelu ja tutvustatud väheseid muutusi ÜP eskiisis. Eelkõige on ÜP protsessi käigus muudetud veidi tiheasustusalade piire ja ehituskeeluvööndi piiri mere ääres. Väljapakutud tiheasustusalade laiendamine ja ehituskeeluvööndi vähendamine pole kohalike püsielanike toetust suures osas saanud. Rahva arvamusel peeti krundi suuruseks hajaasustusalal sobivaks 1 ha, miinimum 0,8 ha. Tiheasustusala krundi suuruseks 0,3–0,5 ha. Üldplaneeringuga ei panda maaomanikele mingeid kohustusi maa kasutamise osas, planeeringukomisjon määratles omal käel kaugeleulatuvalt juurde osa eraomanduses olevaid maid perspektiivseks elamuehituspiirkonnaks, et hiljem ei peaks ÜP lahendust kohe muutma hakkama.

Ühelt poolt määratakse üldplaneeringu tasandil tehtavate otsustega võimalikud muudatused keskkonnaseisundis. Teiselt poolt aga ei määra üldplaneering territooriumi kasutamist lõplikult ning tema keskkonda kujundav mõju ei ole üheselt hinnatav. Seetõttu on keskkonnamõtjude hindamine üldplaneeringus „strateegilisem ja ligikaudsem” kui detailplaneeringus või mõne konkreetse objekti puhul. Üldplaneering annab suuna ja aluse edasisteks tegevusteks ja detailplaneeringute algatamiseks. Seepärast tuleb üldplaneeringusse sisse kirjutada kohustusliku keskkonnamõtju hindamise nõue teatavat liiki detailplaneeringute ja/või projektide puhul, aga mitte läbivalt üldnõudena, et tehakse kohaliku omavalitsuse nõudmisel.

Valla ÜP (seletuskiri) ei pea olema pikk ja lohisev jutt, vaid selge ja konkreetne dokument, mida on võimalik volikogul kehtestada ja mis sisaldab kindlaid reegleid edasiseks valla arenguks. ÜP peab sisaldab endas samaaegselt eelkõige 3 olulist elementi:

- **kollektiivse mõttetöö tulemusel saadud looming**, mille eesmärk on kavandada toimiv ja esteetiliselt täisväärtuslik keskkond;
- **huriidiliselt korrektne õigusakt**, mis peab tagama erinevate huvide, õiguste ja kohustuste tasakaalustatud arvestamise;
- **valla territooriumit haarav investeerimiskava**, mis peab tagama majanduslikult mõistlikud lahendused ja optimaalse tulukuse erinevatele arendajatele.

2. OLULISIM TAUSTAMATERJAL

Lisaks Nõva valla arengukavale on strateegilise hindamise olulise taustamaterjalina käsitletavad ka Läänemaa keskkonna arengukava 2006-2015 ning Lääne maakonnaplaneering (selle teemaplaneering „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“).

Strateegilise alusmaterjalina töötati läbi ka Läänemaa turismi arengukava 2006-2015, Läänemaa jäätmekava jms jõus olevad või koostatavad asjakohased arengukavad ning samuti naaberomavalitsuste (Noarootsi, ka Oru, Risti, lisaks Padise Harjumaal) üldplaneeringud ja arengukavad. Konkreetseks eraldi välja toodavaks oluliseks strateegiliseks võrdluseks käesoleva KMH aruande koosseisus on need siiski liiga üldised Nõva valla arengu seisukohast vaadates.

Kuna Nõva valla piiresse jääb osaliselt kolm kaitseala (Nõva maastikukaitseala, Läänemaa Suursoo maastikukaitseala ja Leidissoo looduskaitseala), siis võeti oluliste dokumentidena arvesse ka nende kaitse-eeskirjad.

Samuti arvestades Nõva valla asendit Lääne ja Harju maakondade piiril, töötati osaliselt läbi ka Harju maakonnaplaneering ja teemaplaneering „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“ tuvastamaks võimalikke seoseid piiriäärse Nõva valla arenguga (eeskätt Padise valla piires).

2.1 Nõva valla arengueesmärgid taustmaterjalides

2.1.1 Nõva Valla arengukava 2007-2017

Strateegilised eesmärgid ja valikud on sõnastatud järgmiselt:

Eesmärk nr 1: Nõva vald on kvaliteetne elukeskkond, kus on tugev kogukond, on tagatud privaatsus ja turvalisus ning elementaarsed sotsiaalteenused.

Möödik: Planeerimisperioodi lõpuks on Nõva valla püsielanike arv võrreldes 2007 aasta lõpuga kasvanud.

Strateegilised valikud: Tegeletakse spetsiaalselt püsielanike arvu tõstmisega läbi paikkonna elukeskkonna turundustegevuse. Hoitakse üleval turvalisust ja sotsiaalteenuseid, hoolimata nendest osutamise kõrgest omahinnast. Suurendatakse kogukonna sidusust. Külade infrastruktuur ja heakord arendatakse välja heal tasemel. Vältitakse uute tiheasumite tekkimist.

Eesmärk nr 2: Nõva vallas on head võimalused kodu rajamiseks. Kehtestatud on planeeringud, määratud on elamualad, heakorrastatus soosib ja infrastruktuuri areng võimaldab sisserännet ning uute elamualade kasutuselevõttu.

Mõõdik: Planeerimisperioodi lõpuks on Nõva valda rajatud vähemalt 100 uut elamut.

Strateegilised valikud: uusasukatesse suhtutakse hästi ja soosivalt. Kogukond on avatud uutele liikmetele. Vald soosib elamuehitust, koostades planeeringuid, toetades kaasnevate ametlike asjaajamiste elluviimist ning infrastruktuuri rajamist.

Eesmärk number 3: Nõva vallas on võimalik omandada alg- ja põhiharidust. Põhiharidust pakutakse vähemalt esimese kahe kooliastme piires. Kooli jätkusuutlikkuse tagamiseks on väljaarendatud erikallak väiksema konkurentsivõimega laste õpetamiseks.

Mõõdik: Nõval tegutseb lastead, põhikooli õpe kuni kuuenda klassini on tagatud.

Strateegilised valikud: Lasteaeda ja põhikooli kuni kuuenda klassini hoitakse tegutsemas ja arendatakse hoolimata nende maksumusest.

Eesmärk nr 4: Nõva vald on ümbritseva maailmaga tihedalt seotud heakvaliteediliste teedega.

Mõõdik: Nii Harju-Risti, Variku kui Riguldi suunas on maantee kaetud mustkattega.

Strateegilised valikud: Strateegilised valikud siinkohal puuduvad – mustkattega tee olemasolu on valla püsimise põhiline arengueeldus, millel puudub alternatiiv.

Eesmärk nr 5: Nõva vald on atraktiivne külastus – ja puhkekeskkond.

Mõõdik: Planeerimisperioodi lõpuks on töökohtade arv kasvanud, võrreldes 2007 aasta lõpuseisuga.

Strateegilised valikud: Kohalik kogukond soosib Nõva valla külastamist. Külastatavuse tõstmiseks tegeletakse spetsiaalsete reklaamkampaaniate abil. Kohalik omavalitsus loob turismile positiivset õhkkonda ning toetab väikeettevõtlaste tekkimist lihtsa ja efektiivse asjaajamise ning infrastruktuuride väljaarendamise näol.

Eesmärk nr 6: Nõva vallas on puhas ja puutumatu loodus. Inimtegevus on reguleeritud viisil, et looduskeskkond jääks kahjustamata.

Eesmärk nr 7: Nõva vald on iseseisev omavalitsuslik haldusüksus.

2.1.2 Läänemaa keskkonna arengukava 2006-2015

Arengukava (koostatud Lääne Maavalitsuse arengu – ja planeeringu osakonna juhtimisel) seab eesmärgiks säilitada maakonna looduse mitmekesisust ja omapära, kasutada majanduse arenguks kohalikke ressursse säästlikult ning tagada maakonnas tervislik elukeskkond. Eesmärki on täpsustatud nelja alameesmärgiga ja nendest lähtuvalt on koostatud lähema kolme aasta tegevuskava. Kuna maakonna keskkonna arengukava elluviimisel osalevad ka omavalitsused, on oodatud, et ka Nõva vald harmoneerib oma arengut antud dokumendi seisukohtadega. Tegevuskava üks ülesanne „on tagatud väikseim võimalik keskkonnakoormus ja selle säilitamine“. See on Nõva vallale väga oluline, sest vald on oma maarekursi reserveerimise osas mõjutatud loodukaitsealadest ja *Natura 2000* (Nõva-Osmussaare ja Suursoo-Leidissoo linnu- ja loodushoiualad) võrgustiku aladest.

2.1.3 Teemaplaneering *Asustust ja maakasutust suunavad keskkonningimused*

Teemaplaneeringus käsitletakse maakonna väärtuslikke kultuur- ja loodusmaastikke ja nende säilitamise võimalusi ning on tehtud ettepanekud nende kasutamiseks. Kokku on 14 kasutamistingimust, näiteks uusi kompaktse hoonestusega alade rajamine on võimalik kehtestatud üldplaneeringu alusel ja elamualade rajamisel tuleb eelistada ajalooliste külade taastamist ja/või nende mõningast laiendamist.

Väärtuslike maastike hulka kuulub Nõva – Peraküla piirkond, mida on käsitletud kui riikliku tähtsusega väärtuslikku ala. Väärtusteks on maalilised ja maakonna suurimad liivarannad, inimtegevusest vähe mõjutatud rannamaastikud, luited, luidetepealsed männikud, luidetevahelised järved ja soosilud, kanjonilaadsed, luiteid läbivad jõesängid ning tehisobjektidest **Nõva kirik, Vaisi küla ja vesiveski ning Peraküla munakivitee.**

Nõva rannikut ilmestavad kaarekujulise rannajoonega lähed on kui näitlikud õppevahendid selgitamaks Põhja-Läänemaa sisemaal asuvate rannavallide teket. Kaarekujulised rannad ja luited on mere poolt kujundatud aluspõhja kõlvikute (pangaste) vahele, aluspõhja sette kivimid paljanduvad ka Rannaküla Toomaninal.

Nõva valla roheline võrgustiku tuumalad on:

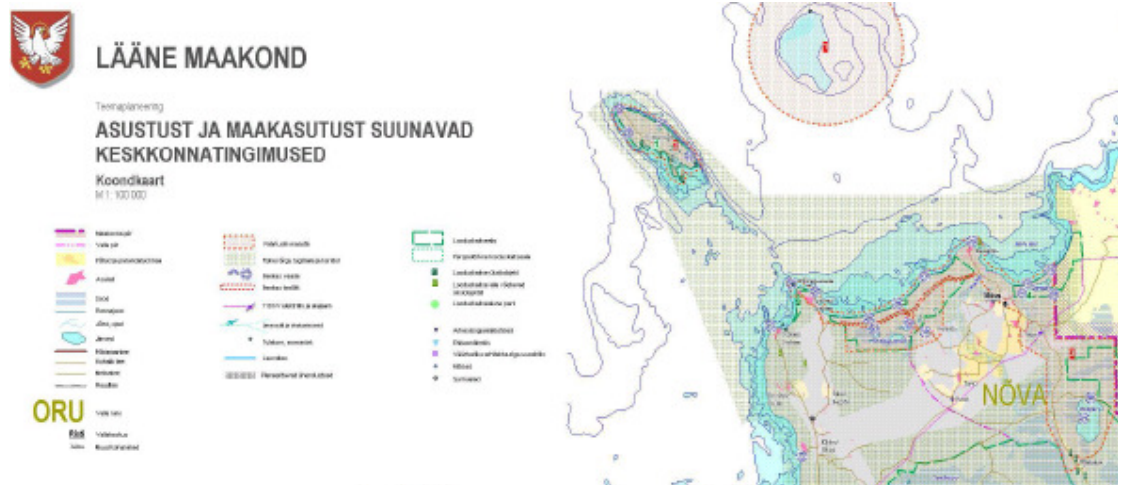
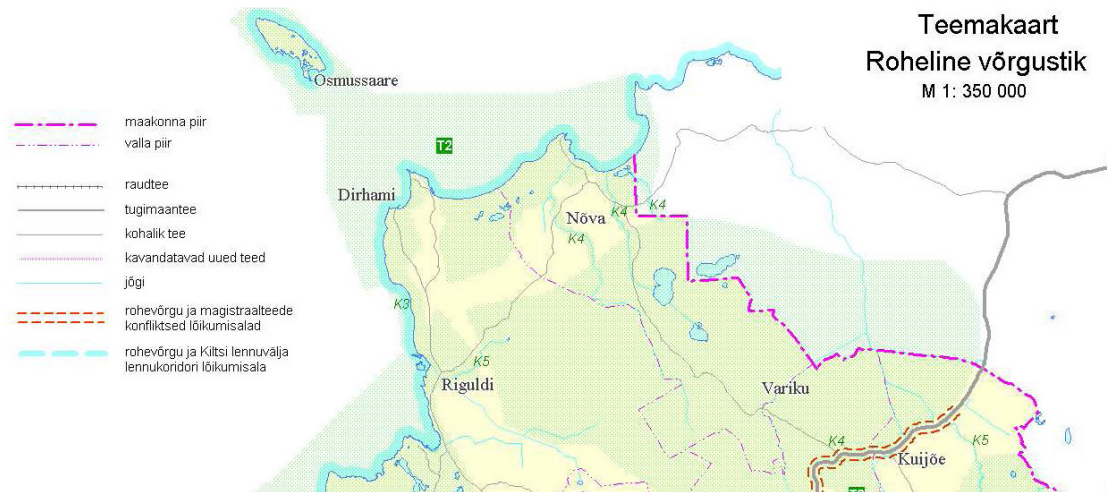
- riikliku tähtsusega Nõva tugiala;
- piirkondliku tähtsusega Leidissoo ja Suursoo tugiala.

Nõva valla roheline võrgustiku koridorid on:

- Vaisi-Veskijõe;
- Peraküla-Nõva jõe.

Loetletud on roheline võrgustiku kasutamise üldised tingimused (13 tingimust; näiteks roheline võrgustiku tugialadel vältida elupaikade seisundi halvenemist, liikide häirimist ning tegevust, mis ohustab piirkonna ökoloogilist tasakaalu) ja roheline võrgustiku säilimist tagavad korralduslikud meetmed.

Teemaplaneering konstateerib, et kujunenud roheline võrgustik katab maakonna ühtlaselt, mis peaks tagama looduse mitmekesisuse säilimise ja inimeste nõudluse elamisväärse elukeskkonna järele.

Joonis 2 Nõva valla roheline võrgustik

3. ÜLDPLANEERINGU SEOTUS MUUDE STRATEEGILISTE PLANEERIMISDOKUMENTIDE KESKKONNAKAITSELISTE ASPEKTIDEGA

3.1 Euroopa Liidu planeeringu dokumendid

Euroopa Konsultatiivne Foorum töötas 1999. a välja Euroopa Komisjoni määruse 97/150/EK järgimiseks juhendi nimega Euroopa Ruumilise Arengu Perspektiiv (*European Spatial Development Perspective, E.S.D.P.*). Juhend kutsub riike koostöös töötama välja ruumilisi arengustrateegiad, kuid kohalikke olusid arvestavalt. Iga riik peab keskkonnakaitsete meetmetega püüdma alla suruda trendi millega Euroopa territoorium „hakitakse ära“ planeeritavate transpordikoridoridega, tagama bioloogilise mitmekesisuse mitte ainult planeeringute „ökovõrgustiku“ abiga, vaid kogu territooriumi komplekse arendusega, pöörama tähelepanu majandusstruktuurilt (primaarsektori suur osakaal tööhõives) nõrkadele maapiirkondadele jne.

Läänemere regiooni ruumilise arengu suunamiseks on loodud valituste vaheline multilateraalne kümne Balti mere ümbruse riigi koostööfoorum nimetusega *Visions and Strategies around the Baltic 2010. VASAB 2010*. Koostöö korraldamiseks on moodustatud vastav komitee (*Committee on Spatial Development of the Baltic Sea Region - CSD/BSR*), kelle ülesandeks on levitada planeerimiskogemusi, toetada vastava valdkonna ministreid, aidata kaasa projektide realiseerumisele ja koopereeruda teiste Baltikumi koostööorganisatsioonidega. Suundiandev tegevus toimub riikide planeerimist kureerivate ministrite regulaarsetel kohtumistel vastuvõetud deklaratsioonide kaudu.

Eelmine, viies ministrite kohtumine (Wismari deklaratsioon, sept 2001) andis tegevuskava ([VASAB 2010 Plus Spatial Development Action Programme](#)) läbi kuue käsitlusteema:

1. Linnaregioonide koostöö säästva arengu küsimustes.
2. Läänemereregiooni rahvusvahelise integratsiooni jaoks olulised strateegilised arengutsoonid.
3. Üleeuroopalise integratsiooni jaoks olulised rahvusvahelised transpordikoridorid.
4. Maapiirkondade olustiku mitmekesistamine ja tugevdamine.
5. Rahvusvaheliste rohevõrkude, sh kultuurmaastike arendamine.
6. Rannikutsoonide ja saarte integreeritud arendamine.

VASAB 2010 ajaliselt viimaseks dokumendiks on kuues riikide planeerimist kureerivate ministrite kohtumise deklaratsioon nn Gdanski (sept. 2005) deklaratsioon. Dokument julgustab Baltimere riikide Nõukogu (Council) arvestama Euroopa Liidu nn territoriaalse ühtlustumise poliitikaga (*EU Territorial Cohesion Policy*). Põhieesmärk on, et Baltimere riigid integreeruksid teiste Euroopa piirkondadega saavutamaks Euroopas nn territoriaalset ühtlustumist.

3.2 Üleeuroopaline *Natura 2000* võrgustik

Natura 2000 on loodus- ja linnualade võrgustik Euroopa Liidus, kaitsmaks väärtuslikke ja ohustatud looma-, linnu- ja taimeliike ning nende elupaiku ja kasvukohti. [Natura 2000 võrgustiku loomine](#) ja toimimine rajaneb kahel Euroopa Komisjoni ja Nõukogu direktiivil – nn [linnudirektiivil](#) (direktiiv 79/409/EMÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta), mille eesmärk on kaitsta linde, ning nn [loodusdirektiivil](#) (direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ja loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta), mille ülesanne on kaitsta looma- ja taimeliike ning nende elupaiku ja kasvukohti.

Liikmesriik võib *Natura 2000* alade kaitse korraldamiseks valida endale sobivad meetmed, kas kaitsealade moodustamine, lepingute sõlmimine kaitseteenust pakkuva organisatsiooniga, planeeringutega kehtestamisega vms. Oluline on, et valitud meede tagaks nende elupaigatüüpide ja liikide säilimise, mille kaitseks alad on valitud.

3.3 Eesti tasand

Suunaandjaks on säästava arengu riiklik strateegia *Säästev Eesti 21*. Strateegias on neli arengueesmärki: Eesti kultuuriruumi säilimine, heaolu kasv riigis, ühiskonna sidususe suurenemine ja ökoloogilise tasakaalu hoidmine.

Teiseks oluliseks dokumendiks on üleriigiline planeering *Eesti 2010* ja tema tegevuskava.

Üleriigilises planeeringus *Eesti 2010* käsitletud ruumilise arengu üks peamisi komponente on Eesti asustussüsteemi- ja maastikumustri väärtuste säilitamine ja edasiarendamine. Dokumendis on üldisteks sihi-seadeteks järgmised aspektid:

- inimese põhivajaduste rahuldamise ruumiline tagamine;
- Eesti asustussüsteemi- ja maastikustruktuuri väärtuste säilitamine ja edasiarendamine;
- asustuse ruumiline tasakaalustamine;
- Eesti ruumiline sidumine Euroopaga;
- looduskeskkonna hea seisundi säilitamine ja parandamine.

Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030 annab visioone keskkonnavaldkondade tuleviku suhtes. Näidatud on väljavaateid loodusressursside, maastike ja bioloogilise mitmekesisuse, välisõhu kvaliteedi, tervise ja elukvaliteedi osas. Näiteks surve tulundusmetsade intensiivsemaks majandamiseks raskendab metsades bioloogilise mitmekesisuse säilitamist või Eesti ühiskond kaldub imporditud tarbimiskultuuri suunas, mis aitab kaasa võõrandumisele traditsioonilisest looduskeskkonna kasutamisest. Dokument annab visiooni, et nii looduse kui ka inimese vajadusi arvestades on riigis hästi läbi planeeritud asustus, elukeskkonnas domineerib avar, ilus ja ülekorrastamata ruum, tehiskeskond ei domineeri looduskeskkonna üle.

3.3.1 Eesti Natura 2000 ja looduskaitse

Eesti riiklik strateegia on, et *Natura 2000* võrgustikku kuuluvatest aladest saavad hoiualad. Hoiualadel ei kehtestata rangeid piiranguid, küll aga peavad keskkonna- või muud luba nõudvad tegevused läbima eelnevalt keskkonnamõju hindamise (*Natura* hindamise). Hindamise käigus selgitatakse välja, kas plaanitav tegevus kahjustab neid elupaigatüüpe ja liikide elupaiku, mille kaitseks ala on valitud.

Eestis leidub ligi 60 loodusdirektiivis loetletud elupaigatüüpi, 51 loomaja taimeliiki ning sadakond linnudirektiivis loetletud linnuliiki, mille kaitseks kehtestatud loodus- ja linnualad moodustavadki Eesti *Natura 2000* võrgustiku.

Natura 2000 võrgustiku hoiualadena on Lääne maakonnas kaitse alla võetud Vabariigi Valitsuse 28. veebruari 2006. a määruse nr 59 kohaselt (RTI 2006, 13, 92) 11 ala. Nõva valla piiresse jääb neist osaliselt kolm kaitseala – Nõva maastikukaitseala, Läänemaa Suursoo maastikukaitseala ja Leidisoo looduskaitseala – millel on uuendatud kaitse-eeskirjad. Nõva valla territooriumil puuduvad loodusreservaadid.

1. Nõva maastikukaitseala moodustati 1997. aastal Loode-Eesti omapäraste rannamaastike ja taimekoosluste kaitseks. Nõva valla piiresse jääb ligi pool kaitseala territooriumist. Kaitsealustest taimeliikidest kasvavad seal II kategooriasse kuuluvad läänemõõkrohi, rand-ogaputk, mitmed orhideeliigid, loomadest II kategooria liigid apteegikaan, nõmmekiur, kassikakk, sookurg ja metsis.
2. Läänemaa Suursoo maastikukaitseala moodustati 6. jaanuaril 1998. a. Nõva valda kuulub sellest suhteliselt väike osa Veskijärvest põhjas ning Hindaste järvest loodes ja idas.
3. Leidisoo looduskaitseala loodi 5. novembril 2002. a Sendri soo ja Leidisoo raba maastikukompleksi ning sealsetes lagemadalsoodes esinevate kaitsealuste liikide elupaikade kaitseks. Nõva valda jääb sellest väike osa valla lõunaosas Nõva jõest läänes.

Rahvusvahelised looduskaitsevõrgustikud haaravad Nõva vallast 3 osaliselt omavahel ja/või kaitsealadega kattuvat piirkonda. Nõva valla põhjapiirile jääb rahvusvaheliselt tähtis linnuala ehk IBA-ala – Riguldi–Rannaküla mereosa (pindala 14 260 ha). *Natura 2000* võrgustikku kuuluvad veel Nõva–Osmussaare ja Suursoo–Leidisoo linnu- ja loodushoiualad. Kaitsealuseid üksikobjekte on vallas 8. Kinnitamisel on veel kaks objekti: Toomanina neugrundbretša Rannakülas ja Sarapiku kivi Hindaste külas.

Vanade kaitse-eeskirjadega olid looduskaitse all (nüüdseks Läänemaa Suursoo MKA osa) Veskijärv (pindala 495 ha, kaitse all 1964. aastast) ja Nõva mõisa park (pole enam kaitse all).

4. MÕJUTATAVA KESKKONNA ÜLDKIRJELDUS

4.1. Lähtekoht kirjelduseks

Lähtekohaks on võimalik valida Läänemaa maakonna keskkonna arengukavas 2006-2015 antud visioon – *„aastal 2015 on Läänemaa areneva infrastruktuuriga maakond, kus inimeste keskkonnateadlikkus, loodusvarade säästlik tarbimine ja pärandkultuuri väärtustamine on taganud puhta ja mitmekesise looduse ning piirkondliku omapära säilimise“*.

Omavalitsusüksuse jätkusuutlikku arengut suunav ja planeeriv dokument peab arvestama sellega, et see mida arendatakse toimub ja saavutatakse millegi arvelt. Kui piirkonna looduse ressursid (vaba maa, veekogud, loodusvarad) on „ammendunud“, kitseneb ka võimalus arendada omavalitsuse sotsiaalmajanduslikku ja ajaloolis-kultuurilist keskkonnamaksmu. Ressursi puudumise halvimaks tulemuseks võib olla kohaliku elu-olu hääbumine. Seega, looduskeskkonna ressursid selle laias mõistes (võime taluda sotsiaal-majandusliku tegevuse kasvuga kaasnevat koormust) seab raamid lokaal-regionaalseks arenduseks ja ruumi hõivamiseks.

4.2 Nõva valla keskkonnast

Sotsiaal-majandusliku ja ajaloolis-kultuurilise keskkonna iseloomustus on antud Nõva valla arengukavas, mida võib leida valla koduleheküljel (<http://www.novavald.ee>).

Võrreldes sotsiaal-majandusliku keskkonnaga on Nõva valla looduskeskkond ja ajaloolis-kultuuriline keskkond atraktiivne ja omapärane. Sotsiaal-majandusliku ja looduskeskkonna vahelises seoses on raske välja tuua põhjust ja tagajärge.

Nõva valda ei läbi ükski suurem liiklusmagistraal ning lähimad tõmbekeskused Tallinn ja Haapsalu asetsevad ümbruskonnaga võrreldes suhteliselt kaugel. Tõmbekeskustes teenuste tarbimiseks lisanduv sõiduaeg ületab 2 tundi (edasi-tagasi) ning valla eraldatust suurendab teedevõrgu väga halb seisukord.

Samas on vallal loodusressursside osas suurepärane potentsiaal arengu tagamiseks ja kiirendamiseks. Tuleb ainult luua eeldused selle potentsiaali realiseerimiseks. Valla maadest 40 % on Riigimetsa Majandamise Keskuse hallata, kes on tegelenud ja tegeleb ka edaspidi looduskaunimates piirkondades puhkevõimaluste välja arendamisega. Need alad on märgitud üldplaneeringu kaardil puhkepiirkondadena.

4.2.1 Valla territooriumile jäävast looduskeskkonnast

Nõva vald (pindala 129,6 km²) asub Lääne maakonna kirdeosas. Valla territoorium on loode-kagu-suunaliselt väljavenitatud kujuga, ulatudes põhjapiiril Soome laheni. Suur osa rannikumerest ja rannast on liivane. Esineb ka kiviseid rannikulõike, nt Liivase ja Toomaninal, kus rändrahnude seas leidub haruldasi gneissbretšarahne. Toomaninal paljanduvad veepiiril jõhvi lademe paeplaadid rohkete kivististega. Kogu Nõva valla rannikuala on liigestatud endis- ja nüüdisaegsete rannavallide ja -luidetega, mis moodustavad ühe Eesti suurema luiteala.

Põhiline osa valla territooriumist kuulub tüüpiliste kamarkarbonaatmuldade ja soostunud muldade valdkonna Loode- ja Põhja-Eesti allvaldkonda. Muldade lähtekivimiks on mitmesuguse päritoluga liivad. Rannaluidetel on kujunenud leedemullad, kuid enam on levinud gleimullad, kuid palju esineb ka soomuldi.

Looduslikult asub Nõva vald Lääne-Eesti madalikul, on tasase pinnamoega ning hõlmab suuri soolaamasid, mitmeid väikejärvi, ulatuslikke metsamassiive ja liivarandasid. Väikejärvedest suurimad on Veskijärv, Hindaste järv ja Lepaaugu järv. Tuntud on ka Toatse järved ja Mustjärv. Veskijärve pindala on 1,92 km², suurim sügavus 3 meetrit. Järve ümbritsevad loode ja põhja poolt vanad luided, mujalt raba ja soostunud alad. Kaldavöötmes on põhi valdavalt liivane või turbane, kirdes ja idaosas ka kiviklibune, sügavamal mudane. Hindaste järve pindala on umbes 0,8 km², suurim sügavus 1,5 meetrit. Järve ümbritsevad soostunud alad, järv kasvab kinni. Lepaaugu järve pindala on ligikaudu 0,2 km², keskmine sügavus 0,7 meetrit. Järve kaldad ja põhi on liivased, vaid idakallas on kohati soostunud. Suur Toatse järve on segatoiteline, osaliselt liivase põhjaga. Väike Toatse järv ja Mustjärv on huumustoitelised rabajärved.

Jõgedest on suurimad Nõva jõgi ja Veski jõgi, mis kuuluvad Soome lahe vesikonda. Jõgesid on süvendatud ja õgvendatud. Veski jõe pikkus koos ülemjooksuks loetava Tulimurru jõega on 12 km. Jõgi saab alguse Hindaste järvest ja suubub Keibu lahte. Jõe suue rändab, s.t tuul kuhjab liivavallid suudme ette ning jõgi peab merrepääsuks rajama uue tee.

Valla üldpindalast hõlmab metsamaa 39%, haritav maa 5%. Kuna põllumajanduslik tootmine on madalseisus, on suur osa põllumajandusmaast kasutamata.

Taimestik on mitmekesine, esineb nii liigivaeseid rabasid kui ka liigirikkaid niite ja madalsoid. Nõva piirkonna metsad on eripära tõttu liigitatud Vihterpalu–Nõva metsade valdkonda. Metsade iseärasuse tingib nende paiknemine kehvadel läbiuhutud mereliivadel, millele omakorda lisandub ulatuslik soostumine. Lisaks on metsad tuntud tuleohtlikkuse poolest, kuuludes Nõva–Vihterpalu tuleohtlikku metsapiirkonda. Nõva

valla männikud on mustika- ja pohlarohked, rabades kasvavad jõhvikad ja rabamurakad.

Maavaradest leidub Nõva valla territooriumil turvast, maaainest ja liiva. Vabariiklikusse maardlate registrisse on kantud viis Nõva vallas asuvat maardlat, mida hetkel aga ei kasutata:

- Variku (ehitusliiv, 108,9 ha);
- Hindaste (ehitusliiv, 121,23 ha);
- Leidisoo (vähelagunenud turvas);
- Leidisoo ja Suursoo maardlad (hästilagunenud turvas).

Üheski neist kaevandamist ei toimu ning kehtivaid maavara kaevandamise lubasid ei ole. ÜP käsitleb 3 maardlat:

- Variku liivamaardla;
- Tuhanõmme kruusakarjäär;
- Säälepa kruusakarjäär.

ÜP järgi määratletud Variku liivamaardla (TM 1) jääb osaliselt looduskaitsealadele ning nendel osadel maardlast ei saa maavara kaevandada. Samas ei tähenda maardla automaatselt kaevandust, karjääri ega (mäe)tootmistaad, vaid ressursi olemasolu.

Seega kaevandamislubade andmine Natura 2000 ala või looduskaitseala lähedusse jäävatele maardlatele peaks olema igakülgset põhjendatud ning tuginema eelnevalt läbiviidud keskkonnamõju hindamise tulemustele.

Koos kaevandusloaga väljastatakse ka nõuded ala rekultiveerimiseks pärast kaevanduse ammendamist, mis peab tagama keskkonnamõju leevendamise.

Valla territooriumile jäävale loodukeskkonnale on praeguse inimtegevuse mõju tagasihoidlik ja ei tekita olulisi keskkonnaprobleeme. Küll aga kaitsealade rohkus ja territoriaalne suurus, paiknemine ning piirangud ajalooliselt kujunenud külade suhtes, mõjutavad kindlasti kavandatavate arengute lähtekohti ja suundi.

Valla piiridesse jääva looduskeskkonna seisundit on võimalik hinnata heaks ja väheoluliselt mõjutatuks.

4.3 Kohaliku keskkonnaseisundi võimalikud mõjutajad

Keskkonnaseisundi suurimateks mõjutajateks vallas on elanikkond oma elu ja tegevusega ning tootmist võimaldava infrastruktuuri tarbimine (vesi, elekter, soojamajandus jms).

Nõva valla ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni arengukava aastateks 2007-2018 (OÜ Aare PR, 2007) järgi pärineb Nõva vallas kasutatav põhjavesi ordoviitsiumi ja ordoviitsiumi-kambriumi veekihtidest. Enne 1990. aastat esines põhjavee mõõdukat nitraatset reostamist. Suurfarmide kadumise järel 1990. aastatel nitraatide hulk vähenes. Põhjavesi on ulatuslikel aladel

vähekaitstud, mida tuleb arvestada üldplaneeringu koostamisel. Põhjavee ressurss ületab vee tarbimismahu. Puurkaeve on vallas kokku 106. Puurkaevude sügavus ulatub 16 meetrist 250 meetrini.

Põllumajandusvaldkonna ettevõtluse oluline keskkonnamõju saab avalduda loomakasvatushoonetes tehniliste seadmete avariidel (veise- ja seafarmidest pärit reovesi) või vooluveekogude kallastele jäävate põllumaade ülemäärasel väetamisel ja väetamisnorme ignoreerival sõnnikulaotamisel.

Olmega seotud mõju tuleneb asjaolust, et enamik valla elanikest elab kolmes külas (tiheasustusalad), kus on olemas heitvee käitlemine. Ühisveevarustus- ja kanalisatsioonisüsteemiga on varustatud Nõva, Rannaküla ja Variku küla, kuid ka seal on probleeme heitvee puhastamisega.

- Nõva külas paiknevad kolmekorruselised korterelamud, milles tekkiv reovesi kanaliseeritakse reoveepuhastisse. Ühiskanalisatsiooniga on ühendatud kolm elamut, koolimaja ja kauplus-baar. Nõva küla on nõrgalt kaitstud põhjaveega alal.
- Rannakülas sadama lähedal paiknevad kahekorruselised korterelamud, mille heitvesi kanaliseeritakse reoveepuhastist mööda otse Keibu lahte. ÜP näeb ette Rannakülasse uue kaasaegse puhasti rajamise OÜ Nõva Sadam omanduses vana puhasti asemele, selleks taotletakse senise puhasti alust maad munitsipaalomandusse.
- Variku külas on üks kolmekorruseline korterelamu ja AS Resvok tootmishoone kanaliseeritud, heitvesi suunatakse biotiikidesse.

Nõva ja Variku küla heitvee suublaks on Nõva jõgi, pikkusega 22 km, valgalaga 106,0 km². Jõgi saab alguse Leidissoo idaservast ja suubub Keibu lahte. Nõva jõe suudmes (kohati ka keskjooksul) on probleemiks roostumine. Nõva jõgi on nii reostustundlik kui ka lõheliste kude- ja elupaik.

Reovee kogumisalad tuleb määrata valla üldplaneeringuga (varem eskiisis üldse puudus) ning vald peab tagama reovee kogumisalal kanalisatsiooni olemasolu reovee suunamiseks reoveepuhastisse. Nõva vallas asuvad reovee kogumisalad Nõva, Variku ja Rannaküla külas ja neid pole kavas ÜP järgi laiendada. Nõva küla reovee kogumisala kaart ja eraldi Rannaküla küla reovee kogumisala kaart ning Variku küla reovee kogumisala on toodud *Nõva valla ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni arengukavas aastateks 2007-2018*. Samas Variku küla 2 korruselamut ei ole kaetud kanalisatsioonivõrguga ja reovee kogumisalade määramise kriteeriumite järgi tuleb kogu küla tiheasustusala määratleda reoveekogumisalana ning sellest tulenevalt ühiskanalisatsiooni seal ikkagi laiendada.

5. ÜLDPLANEERINGU KOOSTAMIST MÕJUTAVAD ARENGUALTERNATIIVID

Aruande antud osas kasutatakse mõistet *alternatiiv* järgmises tähenduses: alternatiiv on üks kahest teineteist välistavast võimalusest (*Võõrsõnade Leksikon, Valgus, Tallinn 2000, 6. trükk, lk 45*). Mõiste ühene käsitlemine on hindajate valik ja meetodiline võte. Seejuures on eeldatud, et seadusandja on KMHS-sse mõiste *alternatiiv* kasutamisel lähtunud samast kaalutlusest.

Sageli kasutatakse mõiste kõrval (meelevaldseid) sünonüüme – variant, võimalus, konkureeriv lahendus jne. On oht, et meelevaldsete sünonüümide kasutamine ähmastab valla üldplaneeringu lahenduste käsitlemist keskkonnale avaldatava mõju aspektist ning raskendab olulise mõju leidmist. Halvimal juhul võib mitmesest alternatiivi mõistest lähtumine juhtida keskkonnamõju hindamise heakskiidetud programmi kõrvale, mille tulemuseks võib planeeringulahendusi käsitlev mõju hindamise aruanne jääda laialivalguvaks ja ebaselgeks.

5.1 Lähteolukord

Valda vaadeldi külade tasandilt leidmaks nende eripära ja arengueeldusi. Hangiti informatsiooni valla koduleheküljelt ja muudest allikatest. Suuremad valla külad (Nõva, Rannaküla ja Variku) on kohalikud tõmbekeskused. Kogu valla suhtes on tõmbekeskuseks Haapsalu linn, aga ka Tallinn.

Nõva küla on valla keskus igas mõttes – nii geograafiliselt kui ka majandus-administratiivselt. Külas asuvad väikesed põllumajandus- ja puiduettevõtted ning kaubandus.

5.2 Alternatiivide võrdlemine

Keskkonnamõju hindaja sõnastas alternatiivid kasutades infot valla arengukavas esiletõstetud kolme valdkonna, keskkonnaseisundi ja külade iseloomulike aspektide kohta. Olulisemaks on peetud alljärgmised valla elu edasiviivad valdkonnad:

- toimiv tehniline infrastruktuur,
- sotsiaälvõrgu tõhus toimimine,
- kasvav ettevõtlus.

Üldjuhul selline strateegia valdkond nagu ettevõtluse ja elanikkonna kasv määrab ära ka tehnilise infrastruktuuri arendamise ning omavalitsusüksuses sotsiaälvõrgu toimimise väljavaated. Kui vallas pole ettevõtlust ja elanikke, siis pole ka subjekti, kellele on vaja nii tehnilist ega sotsiaalset infrastruktuuri.

Alternatiivi valikul arvestati ka *Lääne maakonna keskkonna arengukavas ja teemaplaneeringus asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused* toodut, milleks on:

- väärtuslike maastike säilimine,
- roheline võrgustiku tuumalade ja koridoride säilimine ja toimimine,
- kõrge loodusväärtusega maa-alade kasutamine, väärtustatud loodus-aladel inimtegevusest tekkivate konfliktide vähendamine või leevendamine.

Esitatud on kaks alternatiivi: areng kas toimub valla arengukava ja teda toetava üldplaneeringu kohaselt või mitte.

Alternatiivide tabelis (Tabel 1) on veerus „Väljund“ loetletud võimalused mida alternatiiv „**Areng kui üldplaneering olemas**“ lubab ja vastupidi eeldatavad vajakajäämised arengus, mida tekitab alternatiiv nimetusega „**Areng kui üldplaneering puudub**“.

Tabel 1. Arengualternatiivi prognoositav suhe planeeringusse

Nimetus	Väljund	
	Maa-alade reserveerimine	Maa- ja veealade ehitamis- kasutamistingimused, piirangud, ohud
ARENG KUI ÜLDPLANEERING OLEMAS	<p>1. Määratud maakasutus ja alade põhisihotstarbed (elamu-, tootmis-, üldkasutatavad-, puhke-, kaitstavad alad).</p> <p>2. Tootmis- ja elamualad ning uued teed määratud lähtuvalt valla seisukohtadest.</p> <p>3. Looduskaitsealade ja <i>Natura 2000</i> alade naabrusesse jäävate alade arenduses võimalik alustada suhtlemist maa-omanikega ning asjakohaste riigiasutustega.</p>	<p>1. Teada maaüksuste suurused ja seatud asjakohased tingimused.</p> <p>2. Kehtestatud tehnilise infrastruktuuri rajatiste piiranguvööndid.</p> <p>3. Külade lõikes maa-alade kasutustingimused lähtuvalt külade omapärasest ja looduskeskkonna võimalustest.</p> <p>4. Elamualade arendamine ei ole suunatud sensitiivsetesse looduslikesse paikadesse.</p> <p>5. Valla territooriumile lubatud karjäärde maksimaalne pindala on määratud.</p> <p>6. Omavalitsusorganitel võimalik blokeerida tootmisalade arendusest tekkivaid negatiivset mõju looduskeskkonnale.</p>
ARENG KUI ÜLDPLANEERING PUUDUB	<p>1. Maakonnaväliste tõmbekeskuste kinnisvara arendajate surve väärtuslike kultuur- ja loodusmaastike kasutuselevõtuks. Oht keskkonna ülekoormamiseks eriti kaitsealade naabruses ja mujal kauni loodusega aladel.</p> <p>2. Väärtuslike põllumaade põllumajanduslikust tootmisest ülemäärane väljaviimine.</p> <p>3. Puhkealade stiihiline arendamine</p>	<p>1. Projektipõhine arendustegevus jääb diskreetseks. Tekib oht, et arendatakse vaid nn atraktiivseid külasid. Samuti võivad diskreetsed arendused sisaldada varjatud kumulatiivset mõju kõikidele keskkonnakomponentidele.</p> <p>2. Uute alade detailplaneeringud ei haaku valla arengukavaga või haakuvad osaliselt.</p> <p>3. Vallavolikogul raske näha arendus-tegevuste väljundeid üksteisega seostatult.</p>

5.3 Parima alternatiivi kirjeldus

Parimaks on kindlasti alternatiiv „**Areng kui üldplaneering olemas**”. Üldplaneeringu lahendused arvestavad nii valla kui naabervaldade keskkonnaseisundiga ja –võimalustega, Läänemaa väärtuslike kultuur- ja loodusmaastike säilitamisega ning tingimustega maakonna rohelise võrgustiku toimimiseks. Maa-alade kasutuselevõttu on püütud hoida kooskõlas maakondliku rohelise võrgustiku koridoride ja tuumalalade paiknemisega. Üldplaneering reserveerib keskkonnataluvust arvestavalt maa-alasid *Natura 2000* võrgustiku hoiualade naabrusesse.

Planeeringulahendused ei alanda Haapsalu (aga ka Tallinna) kui lähimate tõmbekeskuste mõju, aga samas ka ei tugevda. Haapsalu on ja jääb valla arengule avaldama oma mõju – nii kaasaaitavat kui ka pärssivat (konkurents tööjõu leidmisel, elamualade hõlmajate osas). Planeeringu olemasolul eeldatavalt nihkub tasakaal linna mõju osas valla arengule kaasaaitamise suunas.

Planeeringulahendused kasutavad Nõva valla territoriaalseid ressursse ja annavad võimaluse arendada elu ümbritsevaid looduskaitsealasid arvestavalt.

Planeeringulahendused toetavad:

- valla arengukava kogu tema käsitusperioodi ulatuses ja ajaliselt veel kaugemalegi;
- valla (tulevasi) valdkondlikke arengukavasid.

5.4 Areng üldplaneeringu puudumisel ja selle prognoositav mõju

Kohaliku omavalitsuse ruumilise arengu kujundamisel ja juhtimisel on asjakohaseimad planeeringuliigid üldplaneering ja detailplaneering.

Üldplaneeringust hierarhias kõrgemalseisev planeering – maakonna-planeering käsitleb küll omavalitsuse huve (üldplaneeringu puudumise korral on maakonnaplaneering aluseks valla ja linna detailplaneeringute koostamisele ning projekteerimistingimuste väljaandmisele), kuid nii mõnelgi juhul võib käsituslaad jääda üldiseks ja valla arengu küsimustes väheütlevaks.

Üldplaneering võimaldab olulise keskkonnamõjuga arendustegevusi ohjata, kuna:

- koostamisel ja kehtestamisel võetakse arvesse keskkonnamõju strateegilise hindamise tulemusi;
- koostamisel korraldatakse planeeringulahenduste avalikke arutelusid – saab arutada ja vaielda eeldatavalt olulise mõjuga planeeringulahenduste üle;

- üldplaneeringuga määratakse detailplaneeringu kohustusega alad ja juhud. Järgnevate detailplaneeringutega seatakse planeeringualal kavandatavale tegevusele keskkonningimused.

Üldplaneeringu puudumise halvimaks tulemuseks võib olla, et valla areng ei pruugi jääda kooskõlla arengukava eesmärkidega või on areng:

- aeglane (mis aga tähendab mahajäämust naaberomavalitsusest, see on valla püsijäämisele ohtlik);
- valla külade lõikes ebäühtlane ja tasakaalustamata;
- mitmesuguste (vallaväliste) huvigruppide äriplaanide survele allutatav;
- maakondliku tasandi tõmbekeskuste (ennekõike Haapsalu, aga ka Tallinn) mõjule alluv;
- ebakõlas valla ühisveevärgi ja kanalisatsiooni arengukavaga;
- ebakõlas looduskaitsealade kaitsekorralduskava abinõudega.

Keskkonnaekspertide arvates lõhub üldplaneeringu puudumine harmoonia valla arengu ja valla territooriumile jäävate kaitsealade koosseksisteerimises. Ennekõike sel juhul kui tulevased arendusprojektid ja protsessid kulgevad looduskeskkonnale tundlikes kohtades, seal hulgas ohustatud liikide elupaikade läheduses. Näiteks alljärgmised arendused:

- Variku ja Hindaste liivamaardla kasutusele võtmine;
- Tuhanõmme kruusakarjääride kasutusele võtmine;
- Säälepa kruusakarjääride kasutusele võtmine;
- Nõva sadama rekonstrueerimine ja taaskasutuselevõtt.

Need tegevused vajavad arendamisel kindlasti keskkonnamõju hindamist. Praeguseks (05.06.2008) on Variku ja Hindaste külade territooriumil asuvasse kohaliku tähtsusega Hindaste liivamaardlasse (min 60 m kaugusel Läänemaa Suursoo MKA piirist) välja antud geoloogilise uuringu luba HC Betoon AS-le 42,25 ha ulatuses. Uuringu loa taotlusele KMH läbiviimist vajalikuks ei peetud.

6. HINNANG ÜLDPLANEERINGU RAKENDAMISEST TULENEVALE KESKKONNAMÕJULE

Üldplaneeringu rakendamisega kaasnevad arengud ilmutavad nii või teisiti teatud mõju keskkonnale. **Lahenduste hindamise strateegiliseks positsiooniks oli see, et valla arendamiseks vajatavad alad ja valla territooriumil asuvad looduskaitsealad peavad jääma harmooniliselt koos eksisteerima.** Mõju käsitlemisel ja hindamisel on keskkonnaeksperti seisukoht, et nii palju kui võimalik ei tohi üldplaneering avada teed niisugusteks arendusteks, mida saadab või mille juures ilmneb **vahetu ja oluline negatiivne mõju looduskeskkonnale.** Seejuures on olulise mõjuna tegevuste all mõeldud tegevusi vastavalt KMHS §-s 6 defineeritule. ÜP eskiisettepanekuid hinnati ka selles osas, kas nad annavad väljundiks võimaluse väheolulisel negatiivsel keskkonnamõjul kumuleeruda oluliseks.

Samas ei rakendanud keskkonnaekspert etteulatavalt igasuguse võimaliku olulise keskkonnamõjuga planeeringulahenduste lauskeelamist, sest see võib pärssida valla arengut. Kui näiteks arendajal-omanikul tekib huvi olulise keskkonnamõjuga objekti-ehitise rajamiseks, siis võib ja saab seda teha ainult efektiivsete keskkonnamõju leevendavate meetmete rakendamisega. Viimased tuleb esitada selle konkreetse ala detailplaneeringu või projekti keskkonnamõju hindamise käigus.

6.1 Keskkonnamõju üldine kvalifitseerimine

Vaatamata planeeringu koostamisel valitud positsioonile võimalikult vältida olulise negatiivse keskkonnamõjuga lahendusi ja piirata nende tekke-eeldusi, jätab kehtestatav planeering võimalusi arendusteks, millede juures avaldub ikkagi teatud mõju keskkonnakomponentidele. Need on eeldatavasti aga negatiivse mõjuna väheolulised.

Lähtuvalt asjade/toodete eluea tsüklist, on planeeringute alusel ellu viidavad arengud omavahel ajaliselt järjestatud tegevused. Näiteks ehitise rajamine, eksistents/kasutamine/remont ja likvideerimine. Nendega seotud keskkonnamõju hindamisel on meetodiks valitud nn maatriksmeetod (Tabel 2). Kvalifitseerivalt on hinnatud mõju loodusele ja sotsiaal-majanduslikule keskkonnale ning mõju oletatavat intensiivsust. Mõju kvalifikatsiooni on väljendatud kategooria paarina: oluline-väheoluline, kaudne-vahetu, hajuv-kumuleeruv, lühijalaline-kestev; intensiivsust aga empiirilise skaala ulatuses, kus:

- 0 – mõju puudub (sel juhul mõju iseloomustamiseks ka kategooriad irrelevantsed);
- 1 – väike/nõrk/tagasihoidlik mõju/surve;
- 2 – arvestatav/mõõdukas mõju/surve;
- 3 – oluline/tugev mõju/surve.

Tabel 2. Üldplaneeringu keskkonnamõju kvalifitseerimise üldine maatriks

Keskkonnamelement		Tegevus				
Loodus	Sotsiaal- majanduslik	Rajamine	Kasutamine	Remont (suuremahuline)	Likvideerimine, rekultiveerimine	Rajamine omavalitsuse ülese otsustusega*
Maastik ja põllud		2 vahetu, kestev ja kumuleeruv	1 vahetu, kestev, 1 kumuleeruv	1 kaudne, hajuv, 2 lühiajaline	1 vahetu 2 lühiajaline, hajuv	2 vahetu, kestev 3 kumuleeruv
	Miljööväärtuslikud alad	2 vahetu kumuleeruv	1 vahetu, kestev, 1 kumuleeruv	0	1 vahetu 2 lühiajaline, hajuv	2 kaudne, kestev
Pinnavesi		2 vahetu 1 kumuleeruv	1 vahetu, kestev ja hajuv	1 vahetu, kestev ja hajuv	1 vahetu, 2 lühiajaline	2 vahetu, kestev
Põhjavesi		1 kaudne, hajuv 2 lühiajaline	1 vahetu, kestev	0	1 vahetu, 2 lühiajaline	1 hajuv, lühiajaline
Floora, fauna		2 vahetu, lühiajaline 1 kumuleeruv	1 vahetu, kestev ja hajuv	1 vahetu, hajuv, 2 lühiajaline	1 vahetu, kumuleeruv 2 lühiajaline	2 vahetu, kestev, 1 kumuleeruv
Õhukvaliteet ja müra		2 vahetu 2 hajuv	1 vahetu, kestev ja hajuv	1 vahetu, lühiajaline, hajuv	1 vahetu, lühiajaline ja hajuv	1 vahetu, kestev ja hajuv
	Elukvaliteet tiheasustus- aladel	2 vahetu 1 kumuleeruv	2 vahetu, kestev	1 vahetu, kestev ja hajuv	2 vahetu, lühiajaline ja hajuv	0
	Elukvaliteet hajaasustus- aladel	1 kaudne	1 kaudne, kestev	0	1 kaudne, lühiajaline	1 vahetu, 2 kestev
	Kultuuripärand	1 vahetu, kestev	1 kaudne	0	1 kaudne, lühiajaline	1 kaudne
Maapõu		2 vahetu, kumuleeruv	1 vahetu, kestev	1 kaudne, hajuv	2 vahetu lühiajaline ja hajuv	2 vahetu, kestev 3 kumuleeruv
Prevalveeruv kategooria ja mõju intensiivsuste summa		24, kestev	13, kestev	10, hajuv	22, lühiajaline	23, kestev

*) eeldus, otsuste langetamisel arvestatakse planeeringute hierarhias kirjeldatud asjaoludega.

Looduskeskkonnale avalduva mõju osas saavad mõjud maavarade kaevandamisest kumuleeruda oluliseks, samuti ka infrastruktuuri ehitiste (kõrgepingeliin, teetrass, muu ruumilise mõjuga objekt jne) rajamisest. Ka ehitiste rajamine avaldab looduskeskkonnale lühiajaliselt enam mõju kui ehitiste kasutamine – nn tegevuste kontsentreerumise nähtus. Sellest tuntud tõest tuleb välja soovitus omavalitsusorganile – enne vajalike otsuste langetamist ehitiste rajamiseks (detailplaneeringu kehtestamisega ehitusõiguse andmist), peab teadma nende rajamise konkreetset keskkonnamõju. Üldplaneeringu tasandil neid veel adekvaatselt hinnata ei saa, sest puudub vastava detailsusega info.

On võimalik, et arendustegevus omavalitsuseülese otsuste alusel (maa võõrandamine riiklike plaanide realiseerimiseks) avaldab negatiivset mõju looduskeskkonnale. Riigi (ka maakonna) tasandil koostatavate uute kavade ja planeeringute suhtes, mis sisaldavad viiteid või osutusi valla territooriumile, tuleb omavalitsusel olla väga tähelepanelik. Kavadesse võib olla tahtmatult sisse kodeeritud suurema intensiivsusega mõju keskkonnale, kui seda on oletatud. Varjatud ja käsitlemata keskkonnamõju realiseerumisest kannatab ennekõike kohalik elanikkond (majanduslikult küljelt vaadatuna võib keegi vallas kohapeal ka võita). Juhul kui kavandatavale vallaülesele planeeringule keskkonnamõju strateegilisel hindamisel tuvastatakse olulised mõjud, peab omavalitsusorgan olema veendunud (ettevaatusprintsip!), et leevendamise meetmed on reaalselt saavutatavad ja saavutamine ei tule omavalitsuse eelarvest.

6.2 Planeeringulahenduste mõjust

Planeering reserveerib suurima muudatusena eelkõige ainult uusi elamualasid. Kujunenud olukorrale vastab hetke tehniline ja sotsiaalne infrastruktuur ning eksisteerib tasakaal struktuuride ja keskkonna vahel. Looduskeskkonnale avalduva mõju osas on eeldatud, et tasakaal on piisava tugevusvaruga. Planeeringulahendused annavad võimaluse (realiseerumine pole obligatoorne, vaid tõenäosuslik) elamualade arendamiseks. Mõju on seotud elanikkonna võimaliku maksimaalse juurdekasvuga, mida pole teada. ÜP järgi jääb suur osa valla territooriumist nn „valgeks alaks”, kus säilib olemasolev maakasutus. Sisuliselt tähendab see, et antud alade maakasutuse sihtotstarve on maatulundusmaa või maatulundusmaa on mitme sihtotstarbe puhul põhiline.

Üldplaneeringuga säilitatakse kõik olemasolevad tootmisega ja tööstusega seotud maa-alad. Juurde on planeeritud tööstus- ja tootmismaid peamiselt olemasolevate alade laiendusena. Öhu kvaliteedile võib negatiivset mõju avaldada tootmisettevõtete rajamine sõltuvalt nende tegevusealast. Negatiivseid mõjude eeldamisel viiakse läbi KMH. Praegu puuduvad vallas olulise mõjuga objektid, kuid mitme arenduse puhul tulevikus tuleb jälgida olulist õhusaastet tekitavate ettevõtete puhul koosmõju teiste õhusaasteallikate ja foonisaastega.

Lisaks on reserveeritud mõned seni vähekasutatud ja väheviljakad põllumaad ning muud väheväärtuslikud maaalad lähtudes koha atraktiivsusest ettevõtjatele ning juba toimivate ettevõtete võimalikust laienemisest (senine juhtfunktsioon põllu- või metsamaa). **Uusi jäätmekäitlusalasid ei ole planeeritud.**

Olulist strateegilist mõju olemasolevatele looduskaitsealadele praegustes piirides ei ole ette näha uute elamumaade ega muude maade reserveerimisest. Läänemaa Keskkonnateenistuse 2008.a tõstatatud uute matkaradade (hoonete rajamise õigusega) mõju olulisus Nõva maastikukaitsealal ja vastavus kaitse-eeskirjas toodud kaitse-eesmärkidele ei ole lihtsalt asjakohane teema, mida KSH-s käsitleda. Nõva maastikukaitseala kaitse-eesmärk on kaitsta ja säilitada looduslikke kooslusi, elustiku mitmekesisust, kaitsealuseid liike ja nende elupaiku, lindude rändepeatuspaika. Samas on maastikukaitseala eesmärk ka puhkemajanduse arendamine ning MKA piiranguvööndis on ka enamus tegevusi lubatud.

Varasem tuuleenergia ja tuulenergeetika käsitlemine oli üldplaneeringu eelmistes eskiisides ettepanekutena küll huvitav ja aktuaalne aspekt, kuid polnud praktikas saavutatav. Seepärast on need alad 2009. a välja jäetud. Võimalikud alad (Nõva-Erita-Tusari ja Suursoo piirkonnas) vajavad edasist projektipõhist käsitlemist näiteks teemaplaneeringuga, juhul kui arendaja näitab nende vastu edasist huvi. Tuuleenergia arendamine (sobivas kohas elamutest ja loodusobjektidest kaugel) on loomulikult vajalik ja positiivne ent üldplaneeringuga saavutatav üksnes ümbruskonna konsensuse korral. Tuulikute (eeldatavalt on tegemist suuremate tuuleparkidega) asukohad tuleks määrata kõrgema tasandi planeeringutega (näiteks Lääne maakonna vastava teemaplaneeringuga).

Põllumajanduse seotud tootmine on küllalt tähtis ettevõtlusharu Nõva vallas ning seetõttu on seatud eesmärgiks säilitada peamised tootlikud põllumajandusmaad. Põllumaad, mis antud üldplaneeringu käigus on saanud uue juhtfunktsiooni on vähetootlikud või paiknevad selleks ebasobivas piirkonnas. Kuni uute alade täpsemate planeeringute selgumiseni kasutatakse neid maaalasid põllumajanduslikuks otstarbeks. Väärtuslike põllumaadena säilitakse kõik põllumaad, millele ei ole antud uut juhtfunktsiooni. Uusi põllumaid juurde ei ole planeeritud, praegused suuremad põllumaad asuvad Tusari ja Hindaste külades.

Ei saa väita, et arendusalade mõju osutub just oluliselt negatiivseks, sest üldplaneeringu maa-alade ehitustingimuste kohaselt saab nõuda detailplaneeringute koostamist. Looduskeskkonna suhtes sensitiivsete kohtade detailplaneeringutes saab seada nn karme keskkonnatingimusi. Antud kontekstis on suunanäitajaks Lääne maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu soovitusel. On soovitusel: „ehitamisel väärtusliku maastiku alale tuleb jälgida kohalikku ehitustraditsiooni ning hooned hoolikalt maastikku sobitada. *Uusehitiste rajamisel kaaluda nende sobivust küla ajaloolise arhitektuuriga, sh struktuuri ja mahtudega. Väljaspool külasüdamikke hajaasustuses eelistada ehitamist*

endisaegsetele õuealadele (vanadele alusmüüridele)“. Soovitusega arvestamine leevendab tulevastel kinnitustel hoonete paigutusest tulenevat keskkonnamõju (vaated, pinnasevee režiim, põlispuude säilimine jne).

Tõenäosust, et realiseeruks kõigi kavandatud elamualade rajamine, ei saa hinnata kõrgeks kahel põhjusel. Esiteks, reserveeritud alad on käesoleval ajal enamuses põllumajanduslikus kasutuses, mis tähendab seda, et elamualade maa hind ei pruugi jääda madalaks juhul kui kasvab Euroopa Liidu poolt makstav põllumajanduslik pindalatoetus. Maa hinna kasv piirab nii või teisiti arendusvõimalusi ja uute elanike juurdetulekut. Teiseks, kui jätkub põllumajanduslik maakasutus, siis pole oodata töökohtade juurdekasvu ega survet uute inimeste sisserändeks.

Uute elanike juurdetulekuga on võimalik mõju teke valla sotsiaal-majanduslikule keskkonnale. Kui valla elanike arv kasvab enim nende arvel, kellel jääb vajaka motivatsioonist valla elu-olule ja arengule kaasa rääkida, siis on tekkimas sotsiaalne mõju juurdetulijate soovide survega. Vältimaks mõju muutumist negatiivseks, peab omavalitsusüksuse huvituma sellest, et uute kodude rajajad sulanduksid kiiresti Nõva valla oludesse või, et alade hõlvajad on vallas sündinud-kasvanud-elavad inimesed.

Elamualade kiire arenduse mõjul on teine tahk. Juhul kui seni korterelamutes elavad valla inimesed eelistavad ja saavad ehitada eramu (NB sissetulekute oluline kasv!) siis on võimalik, et praegused Nõva, Rannaküla, Variku külade korterelamud tühjenevad. Kui korterelamutega külades on tehnilise infrastruktuuri rajatised (veevarustus ja kanalisatsioon, soojavarustus) rekonstrueerimisel või juba rekonstrueeritud vastavalt käesoleva kümnendi keskpaigas tehtud investeerimis-rahastamisotsustele, siis korterelamute hülgamises on oht valla maksekohustuste jätkusuutlikkusele.

Üldplaneeringuga avatava arenduse üldised mõjud on antud kokkuvõtvalt tabelis 3. Tabelis olevate argumentide formaalne käsitlemine näitab, et koostatud planeering on soodne valla arendamisele.

Tabel 3. Arenduste põhiline positiivne ja negatiivne mõju keskkonnanekomponentidele

Arendatav ala	Looduskeskkond	Sotsiaal-majanduslik keskkond	Ajaloolis-kultuuriline keskkond
Elamuala	<u>Positiivne</u> : Hüljatud elamusasemete taastamisega saab vältida võsastumist ja metsa pealetungi. <u>Negatiivne</u> : risk ülemääraseks ehitamiseks looduskaitsealade vahetus naabruses.	<u>Positiivne</u> : elanikkonna arvukuse langus peatub ja võimaldab uute elanike juurdetulekut. <u>Negatiivne</u> : loob eelduse vallasiseseks rändeks. Oht korruselamute renoveerimiseks tehtud kulutuste korvamiseks.	<u>Positiivne</u> : võimalik saavutada elamulade harmooniat miljööväärtuslike aladega. <u>Negatiivne</u> : pole
Tootmisala	<u>Positiivne</u> : tootmisaladel lubatud tinglikult keskkonnaohutu ettevõtlus. <u>Negatiivne</u> : häiringud väljapoole ala ulatava mõju korral.	<u>Positiivne</u> : töökohtade säilimine ja uute loomine. <u>Negatiivne</u> : pole	<u>Positiivne</u> : kui tootmisalal taastatakse piirkonnale iseloomulik tegevus. <u>Negatiivne</u> : pole.
Segahoonestusala	<u>Positiivne</u> : tsiviilkäibesse haaratakse väheväärtuslik ja kasutamata maa. <u>Negatiivne</u> : pole.	<u>Positiivne</u> : eeldus tegevusvaldkondade laiendamiseks ja valla tulubaasi tõstmiseks. <u>Negatiivne</u> : pole	<u>Positiivne</u> : võimalik anda ajaloolistele objektidele nüüdisaegset funktsiooni. <u>Negatiivne</u> : pole.
Üldkasutatav ala	<u>Positiivne</u> : aitab kaasa valla toimimisele ja jätkusuutlikule arenemisele. <u>Negatiivne</u> : pole.	<u>Positiivne</u> : aitab kaasa vallaelanike konsolideerumisele. <u>Negatiivne</u> : pole.	<u>Positiivne</u> : tõstetakse esile valla ajaloolis-kultuurilisi vaatamisväärsusi. <u>Negatiivne</u> : pole.
Puhkeala	<u>Positiivne</u> : ehitustegevusest säästetud looduskaunid kohad. <u>Negatiivne</u> : pole.	<u>Positiivne</u> : aitab kaasa vallaelanike konsolideerumisele. <u>Negatiivne</u> : Puhkeala võib pärssida naabrusesse jääval tootmisalal tootmise ümberkorraldamist uutele turgudele.	<u>Positiivne</u> : tõstetakse esile valla ajaloolis-kultuurilisi vaatamisväärsusi. <u>Negatiivne</u> : pole.

6.4 Võimalik mõju *Natura 2000* võrgustiku aladele

Mõnede planeeringulahenduste lähedusse jäävad *Natura 2000* võrgustiku alad. See informatsioon on orientiir planeeringulahenduse käsitlemiseks võimaliku keskkonnamõju osas tulevikus. Kas laskuda arendusest tekkiva ja looduskeskkonnale avalduva mõju üksikasjalikule ning kompleksele hindamisele – see sõltub kavandatava tegevuse mastaapsusest? Hindamist on otstarbekas korraldada detailplaneeringute või arendusprojektide juures.

Näiteks karjääriga seotud mõju hindamine peab teada andma ajalised piirangud karjääri kasutamiseks, kui suurel määral laienev karjäär mõjutab keskkonda tema ümbruses ja kas mõju peegeldub kotka saakloomade arvukuses ning kas ja millal tekib häiring karjääri müra- ja kaitsealuste liikidele. (*Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnamõju juhtimissüsteemis seadus § 29(1)*).

7. MEETMED ÜLDPLANEERINGU ELLUVIIMISEGA KAASNEVA KESKKONNAMÕJU LEEVENDAMISEKS

7.1 Üldplaneeringuga seatavad meetmed

Riigi üldiste majandusarengute taustal saab kavandada ka valla elu-olu arengut. Areng avaldab nii või teisiti mõju planeeringuga lubatud arenduspiirkondadele. Arendusega tekkiva/kaasneva negatiivse mõju leevendamise tõhusaim meede on mitte kõrvale kalduda üldplaneeringust ja arengukava positiivsest visioonist. **Üldplaneeringu seletuskirjas antud maa reserveerimise tingimused ja planeeringuga maakasutusele seatud nõuded on käsitletavad mõju leevendusmeetmetena.** Meetmetena saab esile tuua alljärgmised ÜP-s toodud tingimused:

- Olenevalt kavandatava (tegevuse) mahust ja iseloomust on omavalitsusel õigus nõuda eelnevalt keskkonnamõtjude hindamist ja riskianalüüsi;
- Tootmisega seotud rajatiste ja elamute vahele tuleb rajada roheline kõrghaljastusala minimaalselt 25 meetri laiuselt.
- Objektide ümbrus nõuab haljastuse lahendeid (arendaja valikul kas kõrg- või madalhaljastust).
- Juurdepääs ei tohi segada elanikke ja teisi seal piirkonnas paiknevaid ettevõtteid.
- Uutel aladel tuleb kasutusele võtta kaasaegsed kommunikatsiooni-lahendid ja need realiseeritakse arendajate ja omavalituse koostöona.
- Alade kasutuselvõtmine toimub koostatava detailplaneeringu alusel.
- Ehitised peavad sobima ümbruskonna arhitektuuriliste lahenditega.
- Lagunenud tootmisobjektid tuleks lammutada ja likvideerida.
- Arendusprojektide koostamisel tuleb läbi viia võimalike riskide analüüs, kui seda nõuab kohalik omavalitsus.

7.2 Täiendavad mõju leevendamise meetmed

Meetmeteks on eelkõige administratiivsed sammud tulevaste arenduste osas lähtuvalt ettevaatusprintsipist. Mõju esilekerkimist vältiva meetmena on ka volikogude valitsemisaegu ületav kokkulepe, et kehtestatud üldplaneeringu seisukohtadest ei taanduta kergekäeliselt. Püsiva kokkuleppe vajalikkus tuleneb sellest, et valla sotsiaal-majanduslik areng on mõjutatud teda piiravate kaitse- ja *Natura 2000* võrgustiku hoiualade looduslikust seisundist. **Nõva vald eristub reast maakonna omavalitsusüksusest selle poolest, et majandustegevus kohalikul tasandil ja looduskaitsepiirangud on toimunud üksteist arvestavalt. See olukord peab säilima ja aegade vältel tekkinud tasakaalu ei tohi rikkuda.**

8. KESKKONNAMÕJU STRATEEGILISE HINDAMISE KORRALDAMINE

ÜP ja KSH on algatatud valla volikogu otsustega. Nõva vallavolikogu võttis 11.märtsil 2004.a otsuse nr 13 "Nõva valla üldplaneeringu algatamine". KSH algatati 16.veebruari 2006.a. vallavolikogu otsusega nr 6. Seejärel valis Nõva vallavalitsus KSH hindajaks AS-i Entec, kes arvestades toonaseid pakkumise tingimusi, tegi odavaima pakkumise. AS Entec viis läbi KSH programmiga seotud toimingud: programmi koostamine, teatamine, avalikustamine ja avalik arutelu. Eelnevalt küsiti selle kohta arvamusi ja ettepanekuid Lääne Maavalitsuselt, Läänemaa Keskkonnateenistusest, Riikliku Looduskaitsekeskuse Hiiu-Lääne regioonist ning Eesti Keskkonnaühenduste Kojalt. Formaalsed seisukohad saadi vaid kahelt esimeselt (Lisa 1 KSH programmi lisad).

Läänemaa Keskkonnateenistuse poolt kiideti programm heaks kirjaga nr 35-12-1/55210.03.2007.

Üldplaneeringut pidi koostama algselt Nõva vallavalitsus ise. 2007.a valiti ÜP seletuskirja ettevalmistajaks A&L Management Eesti AS. Erinevate lähenemiste ning suure ajalise nihke tõttu polnud võimalik sünkroniseerida üldplaneeringu koostamist ja KSH teostamist.

Keskkonnamõju hindaja nägi esimest korda mingit esialgset ÜP eskiisvarianti alles 2007.a maikuus, kui otsustati korraldada KSH programmi avaliku väljapaneku (30.04-14.05.2007) järgselt avalik arutelu, kus oli kavas tutvustada laiemale üldsusele ka ÜP eskiisi. Avalikul arutelul 15.05.2007.a Nõva vallas osalesid vaid valla esindaja, planeeringu konsultant ning hindaja esindaja (vt Lisa 1 KSH programmi lisad) ning kuna avalik huvi puudus, siis peeti vaid töökoosolek, mille kohta protokoll ei koostatud. Huvi puudust võib põhjendada sellega, et Nõva valla ÜP näol on tegemist võrdlemisi konservatiivse planeeringuga, mis ei muuda olemasolevat väljakujunenud olukorda märkimisväärselt, sest valla asukohast tingituna puudub tavapärase arendajate huvi ja surve uute ulatuslike alade kasutuselevõtuks. Seega puudusid ka vaidlusi tekitada võivad ÜP põhilahenduselt väga erinevad variandid/võrreldavad alternatiivid. Tegu on vallaelu igapäevaste ja küllaltki tavaliste ruumilist arengut puudutavate küsimustega. Nõva valla ÜP üldisem suur valik on viia pooleliolevad detailplaneeringud lõpuni ja piiritleda paremini uute detailplaneeringute reeglid, samuti koondada ajakohastatud informatsioon riiklikest ja maakondlikest piirangutest. Seepärast pole ka negatiivseid keskkonnamõjusid ning KSH läbiviimine taandub antud juhul formaalse protseduuri läbimiseks. Eksperdid lähtusid hindamisel etteantud planeeringulahendustest, mis oli juba osaliselt läbinud kooskõlastusringi (v.a Läänemaa Keskkonnateenistus).

Nõva valla ÜP KSH esialgse aruandega (koos ÜP projektiga) oli võimalik tutvuda valla kodulehel ja kohapeal ning ettepanekuid esitada 07.04-

05.05.2008.a (Lisa 3). Aruande avalik arutelu toimus 13.05.2008.a Nõva vallamajas (Lisa 4), kuid sisulist huvi KSH aruande kohta ei olnud. Samuti polnud laekunud ettepanekuid või märkusi KSH aruande kohta, välja arvatud elevust tekitanud Läänemaa Keskkonnateenistuse kiri **05.05.2008 nr 35-11-1/17608 ÜP kooskõlastamata jätmisest, mis muuhulgas heitis ka avalikustamisel olevale KSH aruandele ette puudusi alternatiivsete arengustsenaariumide käsitlemise kohta nagu viimasel ajal kombeks. Kahjuks ei tulnud keskkonnateenistuse esindaja ise arutelule kohale, et teha teiste osapooltega koostööd ning leida võimalusi konsensusse saavutamiseks ÜP eskiisis.**

9. RASKUSED-TAKISTUSED KESKKONNAMÕJU STRATEEGILISE HINDAMISE ARUANDE KOOSTAMISEL

2007.aastal jõudis vald arusaamisele, et oma jõududega ÜP valmis ei saada. ÜP seletuskirja teksti kokkukirjutamiseks palgati A&L Management Eesti AS, üldplaneeringu kaardimaterjal valmistati ette ikkagi valla poolt. Planeeringu vormistamise võib muidugi vabalt kaheks jagada s.o planeeringu seletuskirja (planeeringu tekstiosa) koostamine ja planeeringukaarti(de) vormistamine. Need peavad aga omavahel hästi haakuma. Seletuskirjas peavad olema konkreetset viited üldplaneeringu kaardil toodule ja selle kuuluvusele seletuskirja juurde. Võiks olla ka eraldi teemakaardid, sest praegu on mitmed tingmärgid ja erinevad jooned raskesti eristatavad. Praegusel juhul on paraku ka üldplaneeringu seletuskiri trafaretne ja üldsõnaline ning vaid ühele 1:20 000 mõõtkavas kaardile (välja on toodud suuremas teadmata mõõtkavas eraldi Nõva ja Rannaküla, kuid pole samuti tiheasustusaladena määratletud Vaisi ja Variku küla) paigutatud koondinfo raskesti arusaadav ning seletuskirja tekstiga sidumata. Näiteks kaardil võiks olema mäрге, et see kuulub lahutamatu osana ÜP eskiisi vastava kuupäevaga dateeritud seletuskirja juurde.¹ Vastasel korral on võimatu pikaajalise protsessi kulgu järgida ning saada aru, kus täpselt asuvad millised arendusalad. Vastav arendusalade nimekiri (olemas on Excel tabel) tuleks seletuskirja või veel parem, kehtestatavat ÜP-d vähem koormamiseks tuleks koostada eraldi ÜP protsessi kaust. Soovitav oleks ka olemasoleva situatsiooni ning ÜP eskiislahenduse eristamine teemakaardil (näiteks kaart: olemasolev olukord).

Ekspert näeb probleemina eeskätt valla väiksust ning asukoha eripära, seadusandlus aga käsitleb suurlinna ja väikevalla arengut samade kriteeriumite alusel. Vallaelanike vähese osalemise tulemusena planeeringuprotsessis ei tekkinud selget pikaajalist nägemust valla arengust. Asustustihedus on vallas väga väike ja arendustegevusest puutumata maad ka väljaspool kaitsealasid piisavalt. Sellest lähtuvalt on üldplaneeringus olnud võimalik vältida suuremaid konflikte ja vaidlusi ning vähendada negatiivsete keskkonnamõtjude riski.

Üllatusega tuleb tõdeda, et mõned inimesed (ka vastutavatel kohtadel) ei saa senini aru mõnest põhitõest, näiteks et üldplaneeringulahendus pole kohustus, vaid võimalus teatud kohas midagi ära teha. KSH käigus ei hinnata üksiklahendusi eraldi, vaid planeeringut kui üksiklahenduste ja ruumi hõlvamiseks seatud tingimuste kompleksi (nn vaade kaugelt ja

¹ Näiteks kohtuvaidluse korral on oluline, et üldplaneering ei oleks ainult kaart või seletuskiri, vaid mõlemad koos. Kaardile võib lisada ka viiteid leppemärkide lahtiseletamise kohta seletuskirjas. Seletuskirjas võib planeeringust arusaamise hõlbustamiseks viidata näiteks elamupiirkonda tähistavale kaardi värvile ning tähelistele ning numbrilistele tähistele.

kõrvalt). Mõju (pole tähtis, kas oluline või väheoluline) avaldub alles lahenduse realiseerumisega – kuni selleni on ta eeldus.

10. ÜLDPLANEERINGU LAHENDUSTE KESKKONNAMÕJU SEIREKS KAVANDATAVAD MEETMED JA INDIKAATORID

Negatiivse mõju leevendamise või oluliseks mõjuks ülekasvamise vältimise meetmed lähtuvad üldplaneeringus antud maa-ja veealade kasutamistingimustest. Meetme indikaatoriks on tavaliselt ala kasutamistingimust iseloomustav parameeter. Näiteks maakasutusel ei või vastava põhisihotstarbega alal kõrvalkasutus ületada 40% ÜP kaardil piiritletud ühe kasutusala mahust. Vastasel korral pole eeldatav mõju enam leevendatav ühe loetletud meetmega.

Meetme indikaatoriks on üldplaneeringu seletuskirja antud ehitustingimuste arvvaartused ja krundi minimaalsed suurused elamualadel, millele antakse ehitusõigus. Kui näiteks looduskaitsealade läheduses elamualal antakse ehitusõigus krundile, mille suurus on näiteks alla kahte hektarit, siis seab see ohtu kaitsealale avalduva mõju leevendusmeetme efektiivsuse.

On oluline, ei algatata detailplaneeringuid, mis muudaksid üldplaneeringut (nn poliitiline seire). Stabiilne üldplaneeringuga arvestamine annab hea eelduse arenduste mõju hoidmiseks looduskeskkonnale taluvuse tasemel. Kuigi tegemist pole otseselt nn klassikalise leevendusmeetmete seirega, on sedalaadi seire idee ikkagi selles, et vältida arenduste väheolulise keskkonnamõju võimendumist ja ülekasvamist oluliseks. Indikaatoriks on see, et isegi kui vahetuvad volikogude koosseisud, kulgeb kehtestatud üldplaneeringu alusel detailplaneeringute algatamine kooskõlas valla ehitusmäärusega.

Indikaatoriks on arendustele (detailplaneeringutele, kasutuslubadele) antakse kooskõlastused ka Riikliku Looduskaitsekeskuse Hiiu–Lääne regiooni ja Läänemaa Keskkonnateenistuse poolt.

Leevendusmeetmete kaudseks indikaatoriks on vallavalitsusele arendaja poolt arenduse/tegevuse kohta edastatud eelinfo võimalikust keskkonnamõjust vastavalt arenduse spetsiifikale. See võimaldab vallavalitsusel projektidele lähteülesande korrektset sõnastamist ja keskkonnatingimuste nõudmist.

Leevendusmeetmete efektiivsuse indikaatoriks on ka jõgede ja järvede veekvaliteet. Jõgede vee kvaliteet ei tohi langeda kallaste läheduses arendatavast tegevusest. Jõgede vee hea kvaliteet näitab seda, et valla territooriumile jäävatel põldudel kulgeb mahe maaviljelus ja loomapidamine vastab keskkonnanõuetele. Jõgede veeseire andmed on saadavad Läänemaa Keskkonnateenistusest. Kuna mõni valla territooriumil tegutsev äriühing (näiteks munitsipaalteenuste osutaja OÜ Nõva

Kilk) omab keskkonnalubasid, siis indikaatoriks on loaõuetest kinnipidamise jälgimine. Kuna load sisaldavad nii tehnilisi kui keskkonnakaitse nõudeid, siis näitab loatingimuste korrektne täitmine, et ettevõtte on varasemas arendustegevus järginud üldplaneeringu keskkonnamõju leevendusmeetmeid.

Planeeringutega lubatud tegevuste indikaatoriks oleksid vallaelanike asjakohased arvamused, ettepanekud ja ka kaebused. Indikaatoriks pole naabrite üldsõnalised rünnakud-ähvardused ja käremeelsus arendajategutseja aadressil, vaid konkreetse tegevusega seotud, dokumentaalselt fikseeritud argumendid ning häiringute kiretud kirjeldused esitatuna vallavalitsusse. Juhul kui kaebuseid ja ettepanekuid pole, ei tähenda see, et nn avalikkuse poolne jälgimine puudub, kuid indikaatorina ta töötab, näidates, et mõjud on ohjatud.

11. KOKKUVÕTE

Hindamise eesmärk

Nõva valla üldplaneeringu keskkonnamõju strateegiline hindamine lähtus eesmärkide seadmisel valla arengukavast.

Hindamise eesmärgid olid:

- näidata valla arenguvisioni ja üldplaneeringu kooskõla piirkonna keskkonnavõimalustega;
- tekitada valla elanikkonnas positiivne hoiak ja meelestatus valla arenguväljavaadete osas ja haldussuutlikuna toimivana;
- olla valla volikogule abivahendiks üldplaneeringu kehtestamisotsuse langetamisel;
- anda lähtekoht algatavate detailplaneeringute ja projektide keskkonnamõju hindamiseks.

Lähtematerjalid

Hindamine toetus valla tasandi kavadele: arengukava (2007-2017), ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni arengukava. Maakondlikul tasandil eelkõige *Lääne maakonna keskkonna arengukava 2006-2015* ja teemaplaneering *Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused*.

Infoallikadena kasutati *Läänemaa turismi arengukava 2006-2010*, looduskaitsealade kaitsekorralduskavasid (eelnõusid).

Hindamine

Mõju hindamine ei toimunud arenduse üksikobjekti tasandil ja ulatuses, vaid kontekstis vald kui territoriaalne üksus. Hindamisel lähtuti heakskiidetud KSH programmist. Planeeringulahenduste hindamise strateegiliseks positsiooniks oli, et valla arendamiseks vajavad alad ja valla territooriumil asuvad looduskaitsealad peavad jääma harmooniliselt koos eksisteerima. Analüüsi alternatiivide ja planeeringulahenduste mõju looduskeskkonnale, kuna looduse omapära ja kaitstavate alade rohkus on Nõva vallale iseloomulik.

Arengualternatiivid

Arengualternatiivide sõnastamisel arvestati Läänemaa maakonna teemaplaneeringus *Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused*. Esitati kaks alternatiivi: areng kas toimub arengukava ja teda toetava üldplaneeringu kohaselt või mitte.

Parimaks on kindlasti alternatiiv „**Areng kui üldplaneering olemas**”. Üldplaneeringu lahendused arvestavad nii valla kui naabervaldade keskkonnaseisundiga ja –võimalustega, Läänemaa väärtuslike kultuur- ja loodusmaastike säilitamisega ning tingimustega maakonna rohelse võrgustiku toimimiseks. Maa-alade kasutuselevõttu on püütud hoida kooskõlas maakondliku rohelse võrgustiku koridoride ja tuumalalade paiknemisega. Üldplaneering reserveerib keskkonnataluvust arvestavalt maa-alasid *Natura 2000* võrgustiku hoiualade naabrusesse.

Üldplaneeringu puudumise keskkonnamõju

Parim arengualternatiiv on see, kui areng toimub üldplaneeringu kohaselt, olles endasse haaranud arengukava seisukohad ja põhimõtted. Kui pole üldplaneeringut, kulgeb areng keskkonnakasutuse osas ebaselgelt ja looduskeskkonnale ülemääraseid häiringuid tekitavalt. Teiseks on oht maakondlike tõmbekeskuste mõju kasvuks, mis aga suurendab tõenäosust elu-olu mahajäämiseks vallas. Tandem arengukava-üldplaneering käsitleb valla arengut komplekselt ja tasakaalustatult ning arvestab looduskeskkonna võimalustega. Planeeringu puudumise tulemuseks saab olla, et valla areng ei pruugi jääda kooskõlla arengukavaga või on areng:

- aeglane (mis aga tähendab mahajäämist naaberomavalitsusest, see on valla püsijäämisele ohtlik);
- valla külade lõikes ebaühtlane ja tasakaalustamata;
- mitmesuguste (vallaväliste) huvigruppide äriplaanide survele allutatav;
- maakondliku tasandi tõmbekeskuste (ennekõike Haapsalu, aga ka Tallinn) mõjule alluv;
- ebakõlas valla ühisveevärgi ja kanalisatsiooni arengukavaga;
- ebakõlas looduskaitsealade kaitsekorralduskava abinõudega.

Üldplaneeringu puudumine lõhub harmoonia valla arengu ja valla territooriumile jäävate kaitsealade koeksisteerimises. Seda ennekõike juhul, kui arendusprojektid ja protsessid kulgevad looduskeskkonnale tundlikes kohtades. Näiteks alljärgmised võimalikud arendused:

- Variku liivamaardla kasutusele võtmine;
- Tuhanõmme kruusakarjääri kasutusele võtmine;
- Nõva sadama rekonstrueerimine ja taaskasutuselevõtt.

Need tegevused vajavad kindlasti keskkonnamõju hindamist.

Planeeringulahenduste mõju

Üldplaneeringukohane arendus avaldab keskkonnale enam positiivset kui negatiivset mõju.

Nähakse ette uusi elamualasid (sh ka segahoonestusalad). Tootmisalasad lubatakse arendada olemasolevate (tootmis)üksuste baasil, so kohtades, kus juba asuvad tegutsevad ettevõtted.

Kuid planeeringulahendused annavad vaid võimaluse (nende realiseerumine pole obligatoorne, vaid tõenäosuslik) elamualade arendamisel mõju tekitamiseks. Ei saa *a priori* väita, et mõju osutub oluliseks sest, arendustegevuse sammud allutatakse mõju hindamisele ja järelevalvele.

Käesoleval ajal ei saa selle arengu mõju hinnata kõrgeks kahel põhjusel. Esiteks, küllaltki suur osa maid külades on põllumajanduslikus kasutuses, mis tähendab seda, et elamualaks ostetava maa hind ei pruugi jääda madalaks juhul kui kasvab Euroopa Liidu poolt makstava nn pindala-toetuse määr. Maa hinna kasv aga piirab arendusvõimalusi mille tulemuks oleks märkimisväärne elanike juurdetulek. Teiseks, kui majandustegevus vallas on ja jääb orienteeritaks põllumajandusele, siis pole oodata töökohtade juurdekasvu ega survet uute inimeste sisserändeks.

Elamualade arenduse mõjul on ka teine tahk. Juhul kui paljud korterelamutes elavad valla inimesed eelistavad ja saavad ehitada eramu (NB sissetulekute oluline kasv!), siis on võimalik, et külade amortiseeruvad korterelamud tühjenevad. Kui aga korterelamutega külades on tehnilise infrastruktuuri rajatised (veevarustus ja kanalisatsioon, soojavarustus) rekonstrueerimisel või juba rekonstrueeritud vastavalt käesoleva kümnendi keskpaigas tehtud investeerimis-rahastamisotsustele, siis korterelamute hulgamises on oht valla maksekohustuste jätkusuutlikkusele.

Tuleb arvestada mõjuga vallas olevatele *Natura 2000* võrgustiku aladele.

Piiriülest mõju (negatiivset või positiivset) Nõva valla ÜP elluviimisega ette näha pole.

Mõju leevendamine

Arendusega tekkiva/kaasneva negatiivse mõju leevendamise tõhusaim meede on mitte kõrvale kalduda üldplaneeringust ja arengukava positiivsest visioonist. Üldplaneeringus antud maa reserveerimise tingimused ja planeeringuga maakasutusele seatud nõuded ÜP seletuskirjas on käsitletavad mõju leevendusmeetmetena. Saab esile tuua alljärgmist:

- Kohaliku omavalitsuse nõudmise korral tuleb läbi viia keskkonnamõjude hindamine.
- Tootmisega seotud rajatiste ja elamute vahele tuleb rajada roheline kõrghaljastusala minimaalselt 25 meetri laiuselt.
- Objektide ümbrus nõuab haljastuse lahendeid (arendaja valikul kas kõrg- või madalhaljastust).
- Juurdepääs ei tohi segada elanikke ja teisi seal piirkonnas paiknevaid ettevõtteid.
- Uutel aladel tuleb kasutusele võtta kaasaegsed kommunikatsioonilahendid ja need realiseeritakse arendajate ja omavalitsuse koostööna.
- Alade kasutuselvõtmine toimub koostatava detailplaneeringu alusel.
- Ehitised peavad sobima ümbruskonna arhitektuuriliste lahenditega.
- Lagunenud tootmisobjektid tuleks lammutada ja likvideerida.
- Arendusprojektide koostamisel tuleb läbi viia võimalike riskide analüüs, kui seda nõuab kohalik omavalitsus.

Mõju jälgimine

Meetme indikaatoriks on ala kasutamistingimust iseloomustav parameeter. Maakasutusel ei või vastava põhisihotstarbega alal kõrvalkasutus ületada 40% kaardil piiritletud ühe kasutusala mahust. Meetme indikaatoriks on üldplaneeringu seletuskirjas antud ehitustinguste arväärtused ja planeeringu seletuskirjas toodud krundi minimaalsed suurused elamualadel, millele antakse ehitusõigus.

On oluline, ei algatata detailplaneeringuid, mis muudaksid üldplaneeringut (nn poliitiline seire). Stabiilne üldplaneeringuga arvestamine annab hea eelduse arenduste mõju hoidmiseks looduskeskkonnale taluvuse tasemel. Kuigi tegemist pole otseselt nn klassikalise levendusmeetmete seirega, on sedalaadi seire idee ikkagi selles, et vältida arenduste väheolulise keskkonnamõju võimendumist ja ülekasvamist oluliseks. Indikaatoriks on see, et isegi kui vahetuvad volikogude koosseisud, kulgeb kehtestatud üldplaneeringu alusel detailplaneeringute algatamine kooskõlas valla ehitusmäärusega.

Indikaatoriks on arendustele (detailplaneeringutele, kasutuslubadele) antakse kooskõlastused ka Riikliku Looduskaitsekeskuse Hiiu–Lääne regiooni ja Läänemaa Keskkonnateenistuse poolt.

Ekspertide seisukoht

Keskkonnamõju strateegilise hindamisel selgus, et üldplaneeringuga on loodud eeldused valla arengukavas seatud eesmärkide saavutamiseks mitte minnes seejuures vastuollu looduskeskkonna võimalustega.

Tingimused alade kasutuselevõtmiseks on ÜP seletuskirjas piisava täpsusega kirjeldatud, kohati isegi liigselt. Arusaamatuks jääb, et kui on määratletud detailplaneeringu kohustusega alad, siis kirjutatakse läbivalt, et alade kasutuselevõtmine toimub koostatava detailplaneeringu alusel. Tegelikult tuleb kaaluda hajaasustuses alati detailplaneeringu algatamise vajadust. Sama on keskkonnamõju hindamisega, et vajadusel ja seaduses ettenähtud korras tuleb läbi viia (soovitavalt vastavalt KMH eelhindamise tulemustele) keskkonnamõjude hindamine. Täiesti arusaamatuks jääb nõue, et arendusprojektide koostamisel võib nõuda võimalike (majanduslike?) riskide analüüsi.

Tulevikuarendustel tuleb osapooltel (arendajad, kohaliku omavalitsuse organid) teha koostööd Riikliku Looduskaitsekeskuse Hiiu–Lääne regiooni administratsiooniga ja Läänemaa Keskkonnateenistusega.

Üldplaneering näeb ette tehnilise infrastruktuuri uuendamise ja parandamise. Negatiivseid kumuleeruvaid mõjusid valla majanduslikule keskkonnale ei kaasne. ÜP võimaldab algatada teema- ja detailplaneeringuid, aitab kaasa valla tulubaasi kasvule ning omavalitsuse edasikestmisele ja jätkusuutlikule arenemisele.

12. KASUTATUD MATERJALID

12.1 Kavad, planeeringud monograafiad, aruanded jne

1. Tõnis Põder Keskkonnamõju ja keskkonnamõju hindamine. Käsiraamat. Tallinn 2005.
2. Kümne Balti mere piirkonna riigi valitsustevaheliste multilateraalse organisatsiooni VASAB 2010 Veebiaadressil <http://www.vasab.org.pl/documents.php?go=display&ID=46>
3. *The European Spatial Development Perspective (E.S.D.P.) Comments and recommendations from the the European Consultative Forum on the Environment and Sustainable Development. January 1999. The European Consultative Forum on Environmental and Sustainable Development Secretariat: European Commission DG. XI.* Veebiaadressil <http://ec.europa.eu/environment/forum>.
4. Nõva valla arengukava 2007-2017.
5. Lääne maakonna keskkonna arengukava 2006-2015. Veebiaadress http://www.lmv.ee/public/documents/keskkond/Laanemaa_keskkonna_arengukava_projekt_20060619.pdf.
6. Lääne maakonna planeering Veebiaadressil http://www.lmv.ee/public/documents/planeering/Laane_maakonna_planeering_1998.pdf
7. Lääne maakonnaplaneeringu teemaplaneering Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused. Veebiaadressil http://www.lmv.ee/public/documents/planeering/Asustust_ja_maakasutust_suunavad_keskkonnatingimused.pdf.
8. Roheline võrgustik. Veebiaadressil http://www.lmv.ee/public/documents/planeering/Roheline_vorgustik_1_350000pdf
9. Läänemaa turismi arengukava 2006-2015. Veebiaadressil http://www.lmv.ee/public/documents/arengukava/turism/Laanemaa_turismi_arengukava_20060371.pdf
10. Lääne maakonna jäätmekava. Veebiaadressil <http://www.envir.ee/orb.aw/class=file/action=preveiw/id=96114/L%E4%E4nemaa+j%E4%E4tmekava+2006.pdf>
11. Ivar Arold, Eesti maastikud. Tartu Ülikooli Kirjastus. Tartu 2005.
12. Monograafia Eesti jõed. Koostaja Arvi Järvekülg. Tartu Ülikooli Kirjastus. Tartu 2001.
13. Võõrsõnade Leksikon, Valgus, Tallinn 2000, 6. trükk.
14. Nõva valla ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni arengukava. OÜ Aare PR. 2007. Kehtestatud Nõva Vallavolikogu poolt 13.03.2007. a.

12.2 Õigusaktid

1. Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus (RTI 2005, 15, 87);
2. Planeerimisseadus (RT I 09.12.2002, 99, 579; 2004, 22, 148; 38, 258);
3. Säästva arengu seadus (RT I 1995, 31, 384; 1997, 48, 772; 1999, 29, 398; 2000, 54, 348);
4. Ehitusseadus (RT I 2002, 47, 297; 99, 579; 2003, 25, 153);
5. Jäätmeseadus (RT I 2004, 9, 52; 30, 208);
6. Teeseadus (RT I 1999, 26, 377);
7. Keskkonnaseire seadus, vastu võetud 20. jaanuaril 1999. a. (RT I 1999, 10, 154; 54, 583; 2000, 92, 597; 2002, 63, 387; 2004, 43, 298);
8. Keskkonnajärelevalve seadus (RT I 2001, 56, 337; 2002, 61, 375; 99, 579; 110, 653; 2003, 88, 591);
9. Saastuse kompleksse vältimise ja kontrollimise seadus (RT I 2001, 85, 512; 2002, 61, 375; 2003, 73, 486; 2005, 15, 87);
10. Veeseadus (RT I 1994, 40, 655; 1996, 13, 240; 13, 241; 1998, 2, 47; 61, 987; 1999, 10, 155; 54, 583; 95, 843; 2001, 7, 19; 42, 234; 50, 283; 94, 577; 2002, 1, 1; 61, 375; 63, 387; 2003, 13, 64; 26, 156; 51, 352);
11. Looduskaitse seadus (RT I 2004, 38, 258; 53, 373), jõustus 10.05.2004. (EÜ Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitsest (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50); EÜ Nõukogu direktiiv 79/409/EMÜ loodusliku linnustiku kaitsest (EÜT L 103, 25.04.1979, lk 1–18);
12. EÜ Nõukogu direktiiv 90/313/EMÜ keskkonnainfole juurdepääsust (EÜT L 158, 23.06.1990, lk 56–58);
13. Välisõhu kaitse seadus (RT I, 2004, 43, 298);
14. Tehnilise järelevalve seadus 08.07.1998 (RT I 1998, 64/65, 1005);
15. Maareformi seadus (RT I 2001, 52, 304 - terviktekst; 93, 565; 2002, 11, 59; 47, 297 ja 298; 99, 579; 100, 586; 2003, 26, 155);
16. Metsaseadus ([RT I 1998, 113/114, 1872](#));
17. Riigikogu 14. septembri 2005. a otsus RTI, 2005, 50, 396. Eesti säästva arengu riikliku strateegia «Säästev Eesti 21» heakskiitmine;
18. Vabariigi Valitsuse 28. veebr. 2006. a määrus nr 59 Hoiualade kaitse alla võtmine Lääne maakonnas. RTI, 2006, 13, 92;
19. Keskkonnaministri 22. aprilli 2004. a määruse nr 24 Majandustegevuse ajutiste piirangute rakendamine väljaspool kaitsealasid asuvatel *Natura 2000* võrgustiku aladel. RTL, 2004, 49, 850;